

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

törvényt egyáltalán?⁵ Azok számára, akik tagadják ezt a státuszt, az R2P nem nyújt jogalapot a beavatkozás igazolására általában, nemhogy konkrétan Szíriában.

A hagyományos bölcsesség szerint a nemzetközi jogértelmezés a nemzetközi jog értelmezésének gyakorlata - a nemzetközi jog értelmezésének folyamata. Az R2P-viták azonban rávilágítanak arra, hogy az értelmezés nem csupán kifejtési, hanem egzisztenciális folyamat. Egyszerűen fogalmazva, *a nemzetközi jog minden értelmezésének egzisztenciális funkciója van*. Maga az értelmezés aktusa érvényesíti az értelmezett létezését. Az R2P értelmezései a szíriai beavatkozás jogszerűségével kapcsolatban szükségszerűen elfogadják az R2P létezését a nemzetközi jogon belül. A nemzetközi jog értelmezési folyamatait tehát egy jéghegyhez lehet hasonlítani - a szabály értelmező által elért jelentése nem egyszerűen az alkalmazott módszer és technika függvénye (a látható csúcs), hanem egy sor korábbi döntésen alapul, amelyek arra vonatkoznak, hogy a szabály egyáltalán "létezik-e", hogy értelmezni lehessen (a jéghegy rejtett, kritikus tömege).

Ugyanakkor annak eldöntése, hogy az R2P létezik-e a nemzetközi jogban, az értelmezés egy sajátos típusát jelenti, amit én *egzisztenciális értelmezésnek* nevezek. Az egzisztenciális értelmezés bináris - egy olyan folyamat, amely során eldöntjük, hogy az értelmezés tárgya létezik-e vagy sem, illetve hogy van-e érvényessége. Az egzisztenciális értelmezések leginkább a nemzetközi jog "új" szabályainak, például az R2P-nek az állításával (vagy tagadásával) összefüggésben válnak láthatóvá. Az egzisztenciális értelmezések azonban a nemzetközi jogi diskurzus minden szintjén felmerülhetnek, a bizonyítási kérdésektől az ontológiai kérdésekig. Az egzisztenciális értelmezések központi szerepet játszanak az arról szóló vitákban, hogy mi "számít" a nemzetközi szokásjog szerinti állami gyakorlat szempontjából. Azok az értelmezők, akik csak azt ismerik el állami gyakorlatként, amit az államok "tesznek", más tartalmat adhatnak egy szabályhoz, mint azok, akik azt is figyelembe veszik, hogy az államok mit "mondanak" róla, még az alkalmazott értelmezési módszer és technika változatlansága mellett is. Tágabb értelemben az egzisztenciális értelmezések a Nemzetközi Bíróság alapokmányának 38. cikke (1) bekezdésében felsorolt szerződések, szokások és általános elvek trojkáján túl léteznek-e a nemzetközi jog forrásai.

A nemzetközi jog értelmezési elméletei és gyakorlata eddig kevés figyelmet szenteltek az egzisztenciális értelmezés jelenségének. Ez a fejezet ezt a mulasztást kívánja orvosolni. Az I. rész röviden áttekinti a nemzetközi jogban létező értelmezési területet, hogy bemutassa, hogy a hangsúlyt a kifejtésre helyezi. A II. rész megkülönbözteti az értelmezés egzisztenciális funkcióját, bemutatja az egzisztenciális értelmezés fogalmát, és példákat hoz a gyakorlatból a tekintély, a bizonyítékok, a szabályok és a nemzetközi jogforrás tekintetében. A III. rész azt vizsgálja, hogy az egzisztenciális értelmezés hogyan hat a nemzetközi jogi *diskurzusra* i) azáltal, hogy kiszélesíti

---

⁵ Lásd pl. Neomi Rao, "A védelem választása: Rethinking Responsibility for Humanitarian Intervention" (2013) 44 Colum Hum Rts L Rev 697, 718--19 (az R2P még nem nemzetközi jog); Rachel VanLandingham, "Politics or Law? The Dual Nature of the Responsibility to Protect" (2012) 41 Denv J Int'l L & Pol'y 63 (tagadja a beavatkozáshoz való jogi jogot, ha az államok nem teljesítik állampolgáraik védelmére vonatkozó kötelezettségüket); lásd még Mehrdad Payandeh,

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

"With Great Power Comes Great Responsibility? The Concept of the Responsibility to Protect Within the Process of International Lawmaking" (2010) 35 Yale J Int'l L 469, 491; Carsten Stahn, "Responsibility to Protect: Politikai retorika vagy kialakulóban lévő jogi norma?" (2007) AJIL 101120.

vagy korlátozó diszkurzív határokat; ii) *doktrína*, azáltal, hogy közvetlenül vagy közvetve nemzetközi jogot generál; és iii) *elmélet*, azáltal, hogy a nemzetközi jog természetével és forrásával (forrásaival) kapcsolatos elméleti nézeteltérések helyettesítőjeként működik (azaz a pozitivisták ragaszkodhatnak ahhoz, hogy az értelmezők kizárják eszköztárukból ugyanazokat a puha jogi forrásokat, amelyekhez a naturalisták ragaszkodnak ahhoz, hogy a hatékonyságot jogszerűségként megkövetelik).

A tanulmány azzal a felhívással zárul, hogy a nemzetközi szereplők fordítsanak nagyobb figyelmet a tolmácsolás egzisztenciális funkcióira. Ha a nemzetközi jogértelmezés - ahogyan azt ez a kötet is sugallja - játékként működik, akkor azok, akik ezt játsszák, érdemes megfontolniuk, hogy a nemzetközi jogi diskurzusban milyen költségekkel és előnyökkel jár az egzisztenciális értelmezések alkalmazása, valamint az értelmezői hatáskör delegálása. Sőt, ha azt vizsgáljuk, hogy az államok és mások mikor alkalmaznak egzisztenciális értelmezéseket, új szemszögből értékelhetjük magának a nemzetközi jognak az egységét és széttöredezettességét.

I. A (SZERZŐDÉS)ÉRTELMEZÉS MAGYARÁZÓ FUNKCIÓJA A NEMZETKÖZI JOG

A nemzetközi jog a nyelvről szól. Szavakkal írjuk le a tényeket, a törvényeket, azok forrásait, nem is beszélve a nemzetközi koordináció és konfliktus során kockán forgó nagyobb értékekről és érdekekről. Ennek eredményeképpen elvárható, hogy a nemzetközi jogértelmezéssel kapcsolatos tanulmányok széleskörűek legyenek; vizsgálják például, hogy az értelmezés hogyan dolgozza fel a valós tényeket vagy a megállapodás megsértésének jogorvoslati lehetőségeit. Legalábbis azt gondolnánk, hogy az értelmezési játék célja egyértelmű - a nemzetközi jognak minden formájában értelmet tulajdonítani.

Eddig azonban az értelmező tudomány az értelmezési játékot úgy kezelte, mintha egy sokkal kisebb területet foglalna el. A hagyományos bölcsesség szinte kizárólag a nemzetközi jogi kötelezettség egyetlen formájára - a szerződésekre - és egyetlen értelmezési módszerre - a szerződések jogáról szóló 1969. évi Bécsi Egyezmény 31. és 32. cikkére - összpontosít.⁶ A vonzerőt nem nehéz megérteni. Más nemzetközi jogi normáktól eltérően a szerződések általában olyan szöveget tartalmaznak, amelyből kiindulva az értelmezési vizsgálatot el lehet indítani. A 31. és 32. cikk pedig széles körben elfogadott, a Nemzetközi Jogi Bizottság és a Bécsi Egyezmény Konferenciájának többéves tárgyalása után született.⁷

A szerződés központi szerepe a meglévő értelmezési vizsgálatokban azonban nem vezetett magával a szerződés értelmezésével kapcsolatos bizonyossághoz vagy konszenzushoz. Bármilyen is legyen a

---

⁶ (megnyitva aláírásra 1980. május 23., hatályba lépett 1969. június 23. január) UNTS 1155 A nemzetközi jogértelmezéssel foglalkozó legújabb 331., jelentős művek kifejezetten a szerződések értelmezésére összpontosítanak, vagy kerülnek a nem írott normák elemzését. Lásd pl. Ingo Venzke, *How Interpretation Makes International Law - On Semantic Change and Normative Twists* (OUP 2012); Malgosia Fitzmaurice et al (eds), *Treaty Interpretation and the Vienna Convention on the Law of Treaties: 30 Years On* (Martinus Nijhoff 2010); Isabelle Van Damme, *Treaty Interpretation by the WTO Appellate Body* (OUP 2009); Richard Gardiner, *Treaty Interpretation* (OUP 2008); Ulf Linderfalk, *On the Interpretation of Treaties. A modern nemzetközi jog a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezményben kifejezett formában* (Springer 2007). De lásd Alexander Orakhelashvili, *The Interpretation of Acts and Rules in Public International Law* (OUP 2008) (a nemzetközi jog értelmezésének általános vizsgálata).

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

⁷ A tárgyalási előzményekről lásd Gardiner (6. o.) 69-73. o.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a VCLT cikkei által kínált egység látszatát, a vita továbbra is folytatódik (i) jogi státuszukról, (ii) az általuk privilegizált értelmezési módszer(ek)ről és technikákról, valamint (iii) az általuk meghatározott határokról az értelmezés fogalmának meghatározásában. Először is, nem világos, hogy a VCLT rendelkezései olyan "szabályok"-e, amelyek bizonyos értelmezési magatartást írnak elő *ex-ante*, Fiss fegyvelmező szabályaihoz hasonlóan.⁸ Egyesek azt állítják, hogy ezek csak "elvek", amelyek inkább irányadóak, mint magatartást diktálnak.⁹ Mások szerint a VCLT rendelkezései nem normatív, módszertani eszközök; Klabbers receptekhez hasonlítja őket - "számos tevékenység különböző módjai, anélkül, hogy meg lehetne határozni, melyik lenne a legjobb".¹⁰

Másodszor, a különböző értelmezési módszerek hívei azt állítják, hogy a VCLT alkalmazkodik az ő módszerükhöz, vagy előnyben részesíti azt. A textualisták a szerződésértelmezésnek *objektív* célt tulajdonítanak; a szavak kiválasztásában és elrendezésében egy meglévő jelentés "megtalálásának" folyamatát (ellentétben a jogot "létrehozó" aktusokkal).¹¹ A textuális módszer kiemelt helyet foglal el a VCLT 31. cikkében foglalt azon utasításban, miszerint "a szerződést jóhiszeműen, a szerződésben foglaltaknak a szövegkörnyezetükben és a szerződés tárgyára és céljára tekintettel adott szokásos jelentéssel összhangban kell értelmezni".¹² A VCLT azonban továbbra is segítséget nyújt azoknak, akik *szubjektív módszert alkalmaznak*, és az eredeti szerzők (ebben az esetben a tárgyaló felek) szándéka alapján tulajdonítanak értelmet a szerződésnek. Bár a 32. cikk szerint az előkészítő munka vizsgálata csak megerősítheti a szövegalkotási erőfeszítéseket, vagy értelmet adhat, ha ezek az erőfeszítések kudarcot vallanak, az ilyen kikötések nem sokat tettek a szubjektív feltételeken alapuló szerződésértelmezések megakadályozására.¹³ Nem bizonyultak végzetesnek azok számára sem, akik az értelmezést *teleológiai* gyakorlatnak tekintik, amelynek célja a tárgyalók vagy szótáraik helyett az értékek támogatása.¹⁴ A VCLT-ben a "tárgyra és célra" és "a nemzetközi jog bármely vonatkozó szabályára" való hivatkozások bőséges lehetőséget biztosítanak az instrumentális értelmezésre a következőkben

---

⁸ Lásd pl. Orakhelashvili (6. o.) 285-86; Gardiner (6. o.) 36-38; lásd még Owen Fiss, "Objectivity and Interpretation" (1982) Stan 34L Rev et 739,744seq (a tolmácsokra vonatkozó fegyvelmi szabályok megvitatása).

⁹ Lásd pl. Van Damme (6. sz.) 35.

¹⁰ Jan Klabbbers, "The Invisible College", *Opinio Juris On-Line Symposium: Richard Gardiner's Treaty Interpretation* (Opinio Juris 32009. március) <<http://opiniojuris.org/2009/03/03/the-invisible-college/>>.

¹¹ Orakhelashvili (6. o.) 288; lásd még Andrea Bianchi, "Textual Interpretation and (international) law reading; the myth of (in)determinacy and the genealogy of meaning", in Pieter HF Bekker (szerk.), *Making Transnational Law Work in the Global Economy-Essays in Honour of Detlev Vagts* (CUP 2010) 34, 36 (a jogértelmezés nyelvészeti paradigmájának és a determinációra helyezett hangsúlyának leírása).

¹² VCLT, 31. cikk (1) bekezdés a) pont; lásd még Bianchi (11. o.) 34. o. (a szöveg általi meghatározottság elméletét "még mindig az uralkodó paradigmának" nevezi).

¹³ Lásd Gardiner (6. o.) 303, 324. o. Az sem egyértelmű, hogy az ILC a kiegészítő munkára való támaszkodást kívánta volna korlátozni. Julian Mortensen, "The Travaux of Travaux: Is the Vienna Convention Hostile to Drafting History?" (A Travauxok munkái: ellenséges-e a Bécsi Egyezmény a szerkesztéstörténettel szemben? (2014) AJIL107 (megjelenés alatt).

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

¹⁴ Gardiner (6. o.) 189. Bár Myres McDougal azt állította, hogy a VCLT "a lehetetlen, konformitásra kényszerítő szövegszerűsége való kitartó hangsúlyt" igényelne, Richard Gardiner kimutatta, hogy ezek a félelmek helytelenek voltak. Gardiner (6. o.) 303-50.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

valamilyen átfogó cél érdekében, legyen az erkölcsi vagy politikai értelemben meghatározott.¹⁵ Maga az ILC is azt javasolta, hogy a VCLT cikkei holisztikusan működjenek, ahol "[a]z adott esetben jelenlévő különböző elemek kerülnek a tégelybe, és ezek kölcsönhatása adja meg a jogilag releváns értelmezést".¹⁶ És még ha az értelmezők egyet is értenek a megfelelő módszerben, további nézeteltérések merülhetnek fel az egyes értelmezési technikák tekintetében.¹⁷

Harmadszor, a módszertani és technikai viták mellett a szerződéses tudomány és gyakorlat gyakran küzd a határokkal. Egyes esetekben a határok szó szerint értendők - pl. párbajozó értelmezések arról, hogy egy szerződés területi hatálya kiterjed-e a fél területén túlra.¹⁸ Más határok fogalmi jellegűek, mint például a szerződés értelmezése és alkalmazása közötti határvonal.¹⁹ Léteznek diszciplináris határkérdések is, mivel különböző tudósok igyekeznek "külső" nézőpontokat - pl. szemantikai nyelvészet, nemzetközi kapcsolatok - bevonni a nemzetközi jog értelmezési folyamatába.²⁰ A legtöbb határkérdés azonban doktrinális jellegű, mint például a viták arról, hogy bizonyos típusú szerződések - pl. az emberi jogokról vagy a nemzetközi intézményekről szóló szerződések - kívül esnek-e a VCLT cikkeinek hatályán.²¹

---

¹⁵ Lásd pl. VCLT, 31. cikk (1) bekezdés és 31. cikk (3) bekezdés c) pont. Bár még mindig hivatkoznak rá alkalmanként, a negyedik, *korlátozó* módszer - az állami szuverenitást a legkevésbé érintő értelmezések előnyben részesítése - a VCLT-ben kevesebb támogatást élvez. Lásd Luigi Crema, "Disappearance and New Sightings of Restrictive Interpretation(s)" (2010) EJIL21 681-700.

¹⁶ [1966] YBILC, II. kötet, 219 [8].

¹⁷ Például egy szónak meg kell-e tartania a szerződés megkötésekor meglévő jelentését, vagy az idő múlásával változnia kell, amit dinamikus vagy evolutív értelmezésnek nevezünk? A kérdés technikai jellegű, mivel az objektív módszer "szokásos" jelentésre való hivatkozása nem kínál rögzített álláspontot, és szubjektív értelemben a tárgyaló felek nem biztos, hogy figyelembe vették a kérdést. Lásd pl. Orakhelashvili (6. o.) 291; Georg Nolte (szerk.), *Treaties and Subsequent Practice* (OUP 2013); Julian Arato, "Subsequent Practice and Evolutive Interpretation: Techniques of Treaty Interpretation over Time and Their Diverse Consequences" (2010) 9 *Law & Prac Intl Cts And Tribunals* 443; Malgosia Fitzmaurice, "Dynamic (evolutive) interpretation of treaties (Part I)" (2008) *Hague21 Ybk Intl L* 101; Malgosia Fitzmaurice, "Dynamic (evolutive) interpretation of treaties (Part II)" (2009) 22 *Hague Ybk Intl L* 3.

¹⁸ Lásd pl. Syméon Karagiannis, "The Territorial Application of Treaties" in Duncan B Hollis (szerk.), *The Oxford Guide to Treaties* (OUP 2012) 305-327.

¹⁹ Egyesek számára az alkalmazás egy különálló folyamat, amely az értelmező folyamat után következik. Orakhelashvili (6. o.) 285; Marko Milanovic, "The ICJ and Evolutionary Treaty Interpretation" (EJIL: Talk! 142009. július) < <http://www.ejiltalk.org/the-icj-and-evolutionary-treaty-interpretation/>>; Lawrence B Solum, "The Interpretation/Construction Distinction" (2010) 27 *Constitutional Commentary* 95, 95-118. Mások vitatják, hogy az értelmezők képesek-e elválasztani a jelentést az alkalmazási kontextustól. Lásd pl. Shahabuddeen bíró különvéleménye, *Applicability of the Obligation to Arbitrate under Section 21 of the United Nations Headquarters Agreement of 26 June 1947* (Advisory Opinion) [1988] ICJ Rep 5957.; Gardiner (n 6) 27-29.

²⁰ Lásd pl. Joost Pauwelyn és Manfred Elsig, "The Politics of Treaty Interpretation: Variations and Explanations Across International Tribunals" in Jeffrey L Dunoff and Mark A Pollack (szerk.), *Interdisciplinary Perspectives on International Law and International Relations; The State of the Art* (CUP 2013) (a nemzetközi jog és a nemzetközi kapcsolatok értelmezési elméleteinek integrálása); Bianchi (11. o.) (a nyelvészet alkalmazása a nemzetközi jogértelmezésre); Venzke (6. o.) (ugyanez).

²¹ Lásd pl. Basak Çali, "A szerződésértelmezés speciális szabályai: (szerk.), *The Oxford Guide to Treaties* (OUP 2012) 526-533; Catherine Brölmann,

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Eközben a nemzetközi jog széttöredezettségét vizsgáló szélesebb körű vizsgálat részeként egyre nagyobb figyelmet kapnak a szerződéses konfliktusok kezeléséről szóló viták.²²

A széttöredezettség jelensége azonban új lehetőségeket teremtett a szerződésértelmezésen túli kérdések vizsgálatára. Új módszertani és technikai kérdések merültek fel abból a kérdésből, hogy miként lehet a szerződések konfliktusait kezelni, nemcsak egymással, hanem más nemzetközi jogi (és nem jogi) normákkal is.²³ Például a nemzetközi törvényszékek szaporodásával - és versenyével - a precedens szerepe az értelmezésben kezdett figyelmet kapni.²⁴ A nemzetközi jogrend feltételezett egységével kapcsolatos nagyobb fogalmi rejtélyek is továbbra is fennállnak. Az olyan esetek, mint a *nukleáris fegyverek - amelyek* nem voltak hajlandóak kimondani, hogy a nemzetközi jog abszolút tiltja a nukleáris fegyvereket -, a nemzetközi jog lefedettségében a non liquet (hézagok) lehetőségére utalnak.²⁵ Az ilyen hézagok létezésének fontos értelmezési következményei vannak; azok az értelmezők, akik úgy vélik, hogy a nemzetközi jognak minden kérdésre választ kell adnia, szükségszerűen más eljárást követnek, mint azok, akik arra a következtetésre jutnak, hogy a jelentés néhány - vagy sok - esetben nem egyértelmű.

A nemzetközi jogban létező értelmezői gondolkodás áttekintése nem lenne teljes azok említése nélkül, akik megkérdőjelezzik a rögzített jelentések gondolatát. Martti Koskenniemi a nemzetközi jogi diskurzust a formális meghatározottság és a tartalmi meghatározatlanság fogalmával írta le. A formális determináltság a nemzetközi jogászok közös nyelvére utal - a diszkurzív technikák rögzített és erősen meghatározott készletére. Ezzel szemben a nemzetközi jog tartalmi meghatározatlansága azt sugallja, hogy minden érv két ellentétes - és egymást kölcsönösen kizáró - pozíció, az apológia vagy az utópia egyikére bomlik.²⁶ Koskenniemi

---

"A szerződésértelmezés speciális szabályai: Duncan B Hollis (szerk.): Nemzetközi szervezetek, *The Oxford Guide to Treaties* (OUP 2012) 507-524.

²² Lásd pl. Nemzetközi Jogi Bizottság, *A nemzetközi jog széttöredezettsége: A Nemzetközi Jogi Bizottság tanulmányozó csoportjának jelentése* (2006. április 13.) UN Doc A/CN.4/L.682, helyesbítve (2006. augusztus 11.) UN Doc A/CN.4/L.682/Corr.1 (végelegesítette Martti Koskenniemi) 10-11 ["ILC tanulmányozó csoport"] (a nemzetközi jog fragmentálódását a következőképpen határozza meg: "specializált és (viszonylag) autonóm szabályok vagy szabálykomplexumok, jogi intézmények és a joggyakorlat szféráinak megjelenése").

²³ A széttöredezettség még magára a nemzetközi jog forrásaira is kiterjedhet. Lásd pl. Harlan Grant Cohen, "Finding International Law, Part II: Our Fragmenting Legal Community" (2012) 44 NYU J Int'l L & Pol 1049, 1052-53.

²⁴ Cohen (23. o.) 1078-80; Anthea Roberts, "Power and Persuasion in Investment Treaty Interpretation: Az államok kettős szerepe" (2010) 104 AJIL 179, 188-91.

²⁵ *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons (Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons)* (Advisory Opinion) [1996] ICJ Rep [105(2)(E)]; lásd még Daniel Bodansky, "Non liquet and the incompleteness of international law" in Laurence Boisson de Chazournes and Philippe Sands (eds), *International Law, the International Court of Justice and Nuclear Weapons* (CUP 1999) 153-170.

²⁶ Lásd pl. Martti Koskenniemi, *From Apology to Utopia: The Structure of International Legal Argument* (CUP 2005) (Újrakiadás új utószóval). Az apológiai érvek a nemzetközi jogot a konkrét állami magatartás termékeként határozzák meg; az utópikus érvek ezt az ilyen magatartást megelőző vagy meghaladó erkölcsi alapokon teszik. Tekintettel ezen érvek egymást kizáró jellegére, Koskenniemi azt állította, hogy bármilyen, a két érv összeegyeztetésére irányuló kísérlet

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

önellentmondásossá válik, vagy egyszerűen az apológiai vagy az utópikus érvek egy új változatát fogadja el. Így minden javasolt jogi megoldás vitatható, mint túlságosan utópisztikus (az állami hozzájáruláson alapuló jog konkrét valóságától elszakadt) vagy túlságosan apologetikus.

ellenezte a "határozottabb" rendszer kialakítására irányuló erőfeszítéseket, és a nemzetközi jogi diskurzust a "nyílt politikai konfliktus és az állandó intézményi felülvizsgálat" struktúrájaként fogta fel.²⁷ Az e struktúrán belül elfogadott eredmények végső soron a *jogon kívüli* (politikai vagy erkölcsi) megegyezéstől függenek (és azt mutatják).²⁸

Összefoglalva, a nemzetközi jog jelenlegi értelmezési diszciplínája gazdag és érlelődő kérdéskörrel jár. A hangsúly azonban általában továbbra is az értelmezés egyetlen szerepére - a *kifejtő* funkcióra - helyeződik.²⁹ Az értelmezési folyamatot úgy képzelik el, mint egy szerződésszöveg (vagy más nemzetközi jogi norma) jelentéssel való felruházására irányuló erőfeszítést. A VCLT cikkeinek természetéről és határaitól szóló viták alapvetően arról szólnak, hogy a szabályok fegyelmezzék-e és hogyan kell fegyelmeznük az értelmezőket ebben a jelentéskeresésben. A különböző módszerek - pl. a szöveg, a szándék, a cél vagy a tégelyes megközelítés - pedig különböző (és egymással versengő) eszközöket kínálnak a jelentés eléréséhez, miközben a kritikai tudomány megkérdőjelezi az értelmezés erre való képességét érdemben.

II. AZ ÉRTELMEZÉS EGZISZTENCIÁLIS FUNKCIÓJA A NEMZETKÖZI JOG

Amint az R2P jogi státuszáról szóló viták is mutatják, az értelmezésnek nem kell kizárólag kifejtő jellegűnek lennie. A nemzetközi jogi értelmezésnek lehet egy vagy több további funkciója, legyen az *találmányi*, *kapcsolati* vagy - ahogy ez az esszé is sugallja - egzisztenciális.³⁰ A jelentés megállapítása során az értelmezés megerősíti - vagy akár meg is állapítja - az értelmezett tárgy létezését a nemzetközi jog korpuszán belül (vagy azon kívül). Ez az egzisztenciális funkció egy sajátos értelmezési folyamaton - egzisztenciális értelmezésen - keresztül működik, amely a nemzetközi jogi diskurzus minden szintjén látható, beleértve azt is, hogy a nemzetközi jog szempontjából mely konkrét hatóságok, bizonyítékok, szabályok vagy források léteznek.

A. A kifejtésen túl - az értelmezési folyamat egyéb funkciói

A nemzetközi jogászok elismerik, hogy az értelmezés kreatív folyamat. Az ILC híres módon elismerte, hogy a szerződések értelmezése "bizonyos mértékig inkább művészet, mint egzakt tudomány".³¹ Maurice Mendelson hasonlóképpen hangsúlyozta, hogy mivel a gyakorlat szokásokat teremt, "félrevezető ... azt sugallni, hogy a jogrendszerek kialakulása és alkalmazása

---

(az objektív normáktól független állami magatartás felmentése). És ha az apológiai érvek mindig megkérdőjelezhetik az utópikus érveket - vagy fordítva -, akkor Koskenniemi arra a következtetésre jutott, hogy a nemzetközi jognak az állami beleegyezés és az egyetemes normativitás pólusai között kell ingadoznia, és minden középutat a "redukálhatatlan ellenérvek terepeként" kell meghagynia. Ibid 597; lásd még ibid 59-69.

²⁷ Koskenniemi (26. sz.) 556, 597. Ahogy Bianchi összefoglalta: "[a] meghatározatlansági elméletek alap gondolata az, hogy az értelmezést soha nem lehet abbahagyni". Bianchi (11. o.) 48.

²⁸ Koskenniemi (26. o.) 548-561, 23, 515,.

²⁹ Lásd pl. Orakhelashvili (6. o.) 2 ("Az értelmezés klasszikus fogalma a jogi szabályok és eszközök jelentésének tisztázására vonatkozik").

³⁰ Ez a felsorolás nem kimerítő; az értelmezésnek más funkciói is lehetnek, például a nemzetközi jog egyes szereplőinek felhatalmazása.

³¹ "Report of the Int'l Law Comm on the Work of Its 16th Session" UN GAOR, 19th Session,

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

Supp at UN 200,Doc A/CN.4/173 (11 July 1964) (R Ago).

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a szokásjog két különböző szakasz".³² Ennek ellenére az értelmezők továbbra is vitatkoznak arról, hogy egyszerűen "alkalmazhatják-e" a már létező szabályokat, vagy minden értelmezéshez szükség van valamilyen találmányra (vagy jogi értelemben jogalkotásra).³³ Ezért vitatott az az állítás, hogy a bírácoknak soha nem szabad jogot "alkotniuk", hanem csak "alkalmazniuk" kell azt.³⁴

Az értelmezésnek ezt a *feltalálói* potenciálját azonban nem szabad összetéveszteni az értelmezés *egzisztenciális* funkciójával. Természetesen, ha egy értelmező egy értelmezési aktus révén "kitalál" egy új szabályt, akkor ez az értelmezés egyben a szabály létezésének megállapítására is szolgál (vagy legalábbis azt állítja, hogy a szabály létezik). Az egzisztenciális értelmezés azonban akkor is szerepet játszik, amikor az értelmező destruktívabb álláspontot képvisel; például tagadja, hogy az értelmezés tárgya a nemzetközi jog szempontjából létezik. És még ha az értelmező valamilyen állítólagosan már létező norma - pl. egy szerződés - jelentésének magyarázatára összpontosít is, az így kapott értelmezés akkor is egzisztenciális munkát végez azért, hogy megerősíti a szerződés létezését annak magyarázatával, hogy mit jelent. Az értelmezés egzisztenciális funkciója tehát attól függetlenül működik, hogy a találmányt az értelmezői vállalkozás szerves részének tekintjük-e vagy sem.

Az egzisztenciális funkciót nem szabad összekeverni az értelmezés *relációs* potenciáljával sem, amely az értelmezett szubjektumot más értelmezési alanyokkal szemben helyezi el. Ez történhet hierarchikusan, például amikor az értelmezők egy normát *jus cogens* státusszal ruháznak fel, ami azt szerződéssel vagy más módon nem törölhetővé teszi.³⁵ A relációs funkció azonban egy normát más, azonos hierarchikus státusú normák közé is elhelyez. A szerződéses egyezmény 31. cikkének c) pontja kifejezetten kifejezi ezt a funkciót, megkövetelve, hogy a szerződésértelmezés vegye figyelembe "a felek közötti kapcsolatokban alkalmazandó minden vonatkozó nemzetközi jogi szabályt". Természetesen az értelmezők különböző módon vehetik figyelembe ezeket a szabályokat. Követhetik azt, amit Çali "értelmezési halmozódásnak" nevez, amikor más értelmezési precedensek koherens vagy egymást átfedő értelmezést hoznak létre az értelmezett tárgy számára.³⁶ Vagy a tolmácsok konfliktusokat azonosíthatnak az értelmezés tárgya és más szabályok között. Mindkét esetben azonban nem az a kérdés, hogy az értelmezés tárgya létezik-e a nemzetközi jogban, hanem az, *hogyan milyen formában* létezik (pl. *jus cogens*, *lex specialis*).

Az értelmezés *egzisztenciális* funkciójának megkülönböztetése a többi *kifejtő*, *feltaláló* és *kapcsolati* funkciótól két célt szolgál. Először is, feltárja az egzisztenciális funkciót, mint minden nemzetközi jogi értelmezés alapvető aspektusát.

---

³² Maurice H Mendelson, "The Formation of Customary International Law" (1998) 272 Rcd 159, 174-175.

³³ Lásd pl. Joseph Raz, *A tekintély és az értelmezés között: On the Theory of Law and Practical Reason* (OUP 2009) 224 (megjegyezve, hogy az értelmezés a meglévő jog azonosítása és az új jog megalkotása közötti határvonalon mozog); HLA Hart, *The Concept of Law* (2nd edn, Clarendon Press 1994) 204 (megjegyezve, hogy "a jog nyitott szerkezete hatalmas teret hagy a kreatív tevékenységnek, amelyet egyesek jogalkotásnak neveznek").

³⁴ Lásd pl. Roberts (24. o.) 188; Richard A Posner, "The Incoherence of Antonin Scalia" *The New Republic* (2012. augusztus 24.) ("A bírác szeretik azt mondani, hogy amikor értelmeznek, ... csak annyit tesznek, hogy az adott ügy tényeire alkalmazzák a számukra adott jogot"). Ők nem alkotnak törvényt.).

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

³⁵ VCLT, művészet 53.

³⁶ Çali (n 21) 542.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

A tolmácsok csak akkor tudják megállapítani, hogy mit jelent a tolmácsolás tárgya, ki a felelős a létrehozásáért, vagy milyen kapcsolatban áll a tolmácsolás más tárgyával, ha előbb elismerik a tárgy létezését.

Másodszor, és ami még fontosabb, az egzisztenciális funkció a "jog" és az "értelem" megállapítására vonatkozó elképzelések szétválasztásának nehézségével foglalkozik. Sok helyen a két folyamatot kategorikusan különállónak vagy egymást kizárónak tekintik. Ronald Dworkin a jog értelmező elméletében megkülönböztette (i) az "értelmezést megelőző szakaszt", ahol az értelmező közösség közös feltételezések vagy meggyőződések sorát határozza meg arról, hogy "mi számít a gyakorlat részének a nyers adatok meghatározása érdekében", és (ii) a különálló "értelmező szakaszt".³⁷ De amint azt maga Dworkin is elismerte, az értelmezés még az értelmezés előtti szakaszban is szükséges.³⁸ Valójában létezik egy sajátos "egzisztenciális" értelmezési folyamat, amely a további értelmezés céljából arra irányuló erőfeszítéseket kíséri, hogy megállapítsuk, milyen tárgyak (pl. adatok, szabályok, normák) léteznek. Ugyanakkor a hagyományos, kifejtő értelmezési folyamatok a tárgy jogi státuszának vagy érvényességének megerősítésével (vagy tagadásával) egzisztenciális szempontokat is magukban foglalnak. Más szóval, minden egzisztenciális vizsgálat értelmezéseket foglal magában, ahogyan minden értelmező vizsgálatnak egzisztenciális hatásai vannak. Az egzisztenciális értelmezés fogalma befogadja ezeket a szinergiákat.

B. Egzisztenciális értelmezések

Hogyan azonosítják az egzisztenciális értelmezéseket? Sok esetben rejtve maradnak, a háttérben meghúzódó feltételezésekben vagy meggyőződésekben rejlenek, és csak implicit módon tárulnak fel. Például az ENSZ Alapokmány 2. cikke (4) bekezdésének értelmezésében kevés értelmező - ha egyáltalán van ilyen - elemzi a Charta szerződéses státuszát, nem is beszélve arról, hogy miért a szerződések a nemzetközi jog forrásai. De még a jogi létezés kifejezett elismerése nélkül is, maga annak megállapítása, hogy mit jelent a 2. cikk (4) bekezdése, a Charta érvényes vagy "létező" nemzetközi jogi értelmezési tárgyként követeli meg a Charta státuszát.

Más esetekben az egzisztenciális értelmezések kerülnek előtérbe. Ez akkor fordulhat elő, ahogy Dworkin feltételezte, amikor a szubjektum létének kérdése alkotja az egész értelmezői vizsgálatot. Vagy az egzisztenciális értelmezések egy nagyobb értelmezési projekt részét képezhetik. Például a közelmúltbeli R2P-viták során az értelmezők arra törekedhetnek, hogy megállapítsák vagy megerősítsék az R2P nemzetközi jogi státuszát annak meghatározása során, hogy mit jelent ez a doktrína.

Akár a háttérben, akár az előtérben vannak, az egzisztenciális értelmezések még mindig értelmezési aktusok. Mint ilyenek, alkalmazhatják azokat a különböző módszereket és technikákat, amelyek az expozíciós kontextust foglalják el. És akárcsak az expozíciós kontextusban, az értelmezők nem érhetnek egyet abban, hogy az egzisztenciális kérdések esetében milyen értelmezési módszerek vagy eljárások megengedettek (vagy szükségesek) (pl,

---

³⁷ Ronald Dworkin, *Law's Empire* (Harvard 1986) 65-67. Dworkin egy harmadik, "posztértelmező vagy reformáló szakaszt" is azonosított, ahol az értelmezők kiigazítják azt, hogy mit "követel meg a gyakorlat "valójában"", hogy jobban szolgálják az értelmező szakaszból származó indoklásokat". Ibid. 66.

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

³⁸ Dworkin (n 37) 66.

objektív, szubjektív, teleologikus, holisztikus). Hogy a dolgok még bonyolultabbá váljanak, ahol a tolmácsok ugyanabban a folyamatban egzisztenciális és expozíciós funkciót is betöltenek, elképzelhető, hogy a tolmácsok azonos vagy különböző módszereket választanak. Például egy értelmező alkalmazhat egy értelmezési módszert (pl. szubjektív) annak megállapítására, hogy az államok hozzájárultak-e egy adott szerződéshez annak létezésének meghatározása érdekében, de egy másik módszert (pl. objektív, teleológiai) alkalmazhat a felek e szerződés szerinti kötelezettségeinek megállapítására.³⁹

Ha sem a forma, sem a módszer nem különbözteti meg az egzisztenciális értelmezéseket, akkor mi különbözteti meg őket más értelmezési folyamatoktól? Két elem tűnik kulcsfontosságúnak. Az elsőt - a funkciójukat - már kidolgoztuk más lehetséges értelmezési célokkal szemben. A második elem strukturális. Az egzisztenciális értelmezések természetüknél fogva bináris - szemben a relatív vizsgálódással. Olyan struktúrát feltételeznek, amelyben csak két lehetséges válasz létezik: "igen" (az alany létezik vagy más módon érvényes a további értelmezési folyamatok számára) vagy "nem" (az alany ki van zárva minden további jogi értelmezésből). A szokások bizonyítási kontextusában például a létkérdés azt a kérdést teszi fel, hogy egy adott aktus (pl. egy kiadatás, egy miniszter beszéde, egy iparág magatartási kódexe) "állami gyakorlatnak" minősül-e vagy sem. Az "igen" válasz legitimálja a bizonyítékot a további kifejtés (mit jelent az állami gyakorlat egy adott példája?) vagy a relációs elemzés (mekkora a bizonyíték bizonyító ereje; mennyire erős vagy gyenge a bizonyíték más példák fényében?) céljából. A "nem" válasz azt jelenti, hogy a bizonyíték nem létezik - egyáltalán nem kaphat súlyt - a nemzetközi jog tekintetében. Röviden, ha a kérdés az, hogy valami létezik-e (vagy nem létezik) a nemzetközi jog szempontjából - ez az egzisztenciális értelmezés.

C. Egzisztenciális értelmezések a gyakorlatban

Az egzisztenciális értelmezések mindenütt jelen vannak. Bár gyakran a háttérben rejtőznek, ezek az értelmezések a nemzetközi jogi diskurzus minden szakaszában láthatóvá váltak. Négy különösen fontos terület - a joghatóság, a bizonyítékok, a szabályok és a források - jól mutatja ezt a jelenséget.⁴⁰

1. Az értelmezési jogkör megléte

A tolmácsok gyakran vállalják a tolmácsolás hatáskörét. Alkalmanként azonban szükség lehet arra, hogy megmagyarázzák, miért van értelmezői jogkörük. A legszembetűnőbb példák erre az igazságügyi kontextusban merülnek fel. A hatásköri kérdések szinte mindig egzisztenciálisak - a Bíróság vagy rendelkezik hatáskörrel a következőkre

³⁹ Jean d'Aspremont hasonlóan fogalmaz, amikor megkülönbözteti a jog megállapítását az értelmezéstől. Lásd: Jean d'Aspremont, *Formalism and the Sources of International Law* (OUP 2011) 157. Lásd még ugyanennek a szerzőnek 4e kötetben található fejezetét.

⁴⁰ Egyéb olyan területek, amelyeken egzisztenciális kérdések merülhetnek fel, többek között olyan kérdések, hogy a) egy nemzetközi szereplő jogilag "létezik-e"; b) egy nemzetközi szervezetnek van-e hatásköre arra, hogy a tagállamokat kösse; vagy c) létezik-e jogorvoslat a nemzetközi jog konkrét megsértése esetén. Lásd pl. *Ügyész kontra Dusko Tadic alias "Dule"* (a védelem joghatósági indítványáról szóló határozat) ICTY, IT-94-1 (1995. augusztus 10.) [32]-[48] (a bíróság saját létezésének jogszerűségét értelmezi).

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

az előtte lévő állítást, vagy nem.⁴¹ Bizonyos esetekben a bíróság értelmezési eljárása igenlő választ ad a kérdésre; a Nemzetközi Bíróság nevezetes példái közé tartozik a *Nicaragua* és a *Katar kontra Bahrein* ügy.⁴² Más esetekben a bírósági vizsgálat tagadja a joghatóság meglétét ala *Norvég Kölcsönök*.⁴³ Más nemzetközi bíróságok ítélkezési gyakorlata hasonló példákkal szolgál.⁴⁴

Természetesen a joghatósági kérdések nem az egyetlen eszközei az értelmező hatóság egzisztenciális kérdéseinek. Azért kapják a legnagyobb figyelmet, mert a bíróságok (általában) tekintélyt parancsoló vagy "kötelező" állásfoglalást tudnak adni a hatáskörükre vonatkozóan. Más szereplők azonban hasonló hatáskörré tarthatnak igényt; egyes szerződések (pl. a NAFTA) a felek számára lehetővé teszik, hogy közösen adják ki a szerződés későbbi kötelező erejű értelmezését.⁴⁵ Több nemzetközi szervezet (IO) is hasonló hatáskört követel az őket létrehozó szerződések alapján.⁴⁶ Előfordul, hogy az értelmezési jogkörre kifejezett felhatalmazás nélkül is igényt tartanak. Egy jól ismert példa: az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága (a továbbiakban: HRC) általános megjegyzést adott ki, amelyben a következőket állította²⁴, magáról

---

⁴¹ Néha a joghatósági kérdések még a joghatóság megállapítása után is fennállnak. Lásd pl. *Mexikó - Az üdítőitalokra vonatkozó adóintézkedések* (2006. március 6.) WT/DS308/AB/R [44]-[57] (a meglévő joghatóság gyakorlásának mellőzésével kapcsolatos mérlegelési jogkör vizsgálata).

⁴² *A Nicaraguában és Nicaragua ellen folytatott katonai és paramilitáris tevékenységekre vonatkozó ügy (Nicaragua kontra USA)* (joghatóság és elfogadhatóság) [1984] ICJ Rep [39265]; *Tengeri elhatárolás és területi kérdések (Katar kontra Bahrein)* (joghatóság és elfogadhatóság) [1994] ICJ Rep [11227].

⁴³ *Egyes norvég kölcsönök ügye (Franciaország kontra Norvégia)* [1957] IJC Rep 9, 27; lásd még az *erő alkalmazásának jogszerűségével kapcsolatos ügy (Szerbia és Montenegró kontra Egyesült Királyság)* [2004] ICJ Rep 1307. Természetesen a bíróságok különböző módon értelmezhetik a joghatóság meglétét (vagy hiányát). Sok esetben a bíróságok létező értelmezése magában foglalja a kifejtést - annak eldöntését, hogy a joghatóság alapja (pl. egy vitarendezési záradék) mit jelent az eléje kerülő tények ismeretében. Az ICJ többsége a *norvég kölcsönök* ügyében ilyen érvelést fogadott el, és megállapította, hogy nem állt fenn joghatóság, mert így értelmezte Franciaország nyilatkozatát, amelyben elfogadta a Bíróság kötelező joghatóságát. *Norwegian Loans, Supra* 23-24. Más esetekben a bíróság a joghatóság meglétét (vagy hiányát) az érintett bizonyítékokra vagy szabályokra vonatkozó külön, alapvető egzisztenciális vizsgálat alapján állapíthatja meg. A *Nicaragua-ügyben* például a Nemzetközi Bíróság úgy ítélte meg, hogy az Egyesült Államoknak a joghatóság levél útján történő visszavonására irányuló erőfeszítései eredménytelenek voltak, mivel úgy találta, hogy a levél nem volt érvényes, tekintettel a kötelező joghatóság korábbi amerikai elfogadására. *Nicaragua* (42. sz.) [59]-[61].

⁴⁴ Lásd pl. *The M/V "Louisa" Case (Saint Vincent and the Grenadines v Kingdom of Spain)* (No 18) (2013. május 28.) (ITLOS); *Prosecutor v Thomas Lubanga Dyilo* ICC-01/04-01/06 (2012. március 14.) (ICC); WTO, *Brazil: Measures Affecting Desiccated Coconut-Report of the Appellate Body* (1997. február 21.) WT/DS22/AB/R [7] (WTO); *Tadic-ügy* (40. sz.) [32]-[48] (ICTY).

⁴⁵ Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Megállapodás, 1992. december 17. [1993] 32 ILM 289, 1131. cikk (2) bekezdés ("A Bizottság által e megállapodás valamely rendelkezésének értelmezése kötelező az e szakasz alapján létrehozott bíróságra nézve."); Gabrielle Kaufmann-Kohler, "Interpretative Powers of the Free Trade Commission and the Rule of Law" in Emmanuel Gaillard and Frédéric Bachand (szerk.), *Fifteen Years of NAFTA Chapter 11 Arbitration* (Juris 2011) 175, 176-178 (az értelmezési jogkört biztosító szerződések meghatározása).

⁴⁶ Lásd pl. Általános Vám- és Kereskedelmi Megállapodás 1994, Marrakesh-i Megállapodás a

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Kereskedelmi Világszervezet létrehozásáról (1994. április 15-én elfogadott, 1995. január 1-jén hatályba lépett), 1867 UNTS 187, IX. cikk (2) bekezdés (a WTO "A miniszteri konferencia és az Általános Tanács kizárólagos hatáskörrel rendelkezik e megállapodás és a többoldalú kereskedelmi megállapodások értelmezésének elfogadására...").

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához (a továbbiakban: Ptk.) fűzött fenntartások elfogadhatóságának értelmezésére vonatkozó kötelező erejű hatáskör.⁴⁷

Az értelmező tekintély létezése nem mindig a kötöttség kérdései körül forog. A "tekintélyes" értelmezéseken túl az értelmezői tekintélyt egyszerűbb szinten, a "hang" szempontjából is meg lehet kérdezni, vagyis azt a kérdést, hogy egy szereplőnek van-e (vagy nincs) lehetősége arra, hogy véleményt nyilvánítson arról, hogy mit jelent a nemzetközi jog (vagy annak egy része). Az államok a legkézenfekvőbb jelöltek e tekintélyre. A konstitucionalizációról szóló, mára már bőséges irodalom ellenére a nemzetközi jogrendből továbbra is hiányoznak az egyetemes jogalkotó és bírói testületek, amelyek megszabnák, hogy mi a jog, és ki rendelkezik értelmezői hatáskörrel felette. Ahogy Leo Gross hatvan évvel ezelőtt megjegyezte, olyan helyzetben vagyunk, amikor "minden államnak joga van a jog értelmezéséhez, az önértelmezés joga, ahogy ezt nevezhetjük".⁴⁸ Így az államok rendszeresen azt feltételezik, hogy államként való státuszuknál fogva jogosultak véleményt nyilvánítani arról, hogy mit jelent a nemzetközi jog. Alkalmanként az államok kifejezetten igazolják értelmezési jogkörüket. Az Antarktisz Szerződéssel összefüggésben több állam ragaszkodott ahhoz, hogy területi igények nélkül is jogosultak (vagy jogosultnak kellene lenniük) részt venni a kontinens szabályozásában; ezek az érvek olyan szerződési rendelkezésekké érettek, amelyek "konzultatív részes félként" szavazati jogot biztosítanak ezeknek az államoknak.⁴⁹ Néhány esetben az államok még az értelmezési jogkörüket is tagadták. Így a *Comfort Women*-ügyben az Egyesült Államok kijelentette, hogy bíróságai jogosultak értelmezni a Japán által Kínával (Tajvan), Dél-Koreával és a Fülöp-szigetekkel kötött békeszerződésekben foglalt követelésekről lemondó megállapodások hatályát.⁵⁰

Az államokhoz hasonlóan a nem állami szereplők - pl. nemzetközi szervezetek, szerződéses testületek, nem kormányzati szervezetek (NGO-k), publicisták - is véleményt nyilváníthatnak értelmezői hatáskörük meglétéről. A rezsimek közötti kölcsönhatás legújabb példái közé tartozik, hogy a nemzetközi szervezetek a nemzetközi jog értelmezésében való részvétel jogát érvényesítik azon a szerződéses rendszeren kívül, amelyben általában működnek.⁵¹ Gondolhatunk a nem kormányzati szervezeteknek a multilaterális szerződéses rendszerekben megfigyelői státuszért (vagy annál is többért) benyújtott kérelmeire is.

---

⁴⁷ Emberi Jogi Bizottság, "24. sz. általános megjegyzés: Általános megjegyzés az Egyezségokmány vagy a fakultatív jegyzőkönyvek megerősítésekor vagy az azokhoz való csatlakozáskor tett fenntartásokkal, illetve 41az Egyezségokmány cikke szerinti nyilatkozatokkal kapcsolatos kérdésekről" (1994. november 4.) CCPR/C/21/Rev.1/Add.6.

⁴⁸ Leo Gross, "States as Organs of International Law and the Problem of Autointerpretation" (1953), újranyomatva: Alfred P Rubin (szerk.), *Essays on International Law and Organization* (Transnat'l Pub 1984) 386-88.

⁴⁹ Lásd pl. Scott Barrett, *Environment & Statecraft: The Strategy of Environmental Treaty-Making* (OUP 2003) 156-57; Bruno Simma and Christian Tams, "Reacting against Treaty Breaches" in Duncan B Hollis (szerk.), *The Oxford Guide to Treaties* (OUP 2012) 589-90576, (olyan esetek leírása, amikor államok azt állítják, hogy "különösen érintettek" egy szerződésességben, így jogosultak véleményt nyilvánítani a szerződésesség fennállásáról).

⁵⁰ Lásd *Hwang Geum Joo kontra Japán* 413 F 3d 51-5245, (DC Cir 2006).

⁵¹ Lásd Jeffrey L Dunoff, "A New Approach to Regime Interaction" in Margaret E Young (szerk.), *Regime Interaction in International Law: Facing Fragmentation* (CUP 2012) 136, 156-173.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Természetesen a rezsimek közötti kölcsönhatás magában foglalja a nem jogi normák értelmezéséhez való jogra vonatkozó állításokat is, különösen ott, ahol a rezsimkomplexumok ma már nemzetközi jogot, nem kötelező erejű jogokat és tisztán politikai kötelezettségvállalásokat foglalnak magukban.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

értelmezési feltételek; a nem kormányzati szervezetek különböző indokokkal (pl. technikai szakértelem, demokratikus legitimitás) indokolják, hogy miért kell, hogy hangjuk legyen az egyes rendszerekben.⁵²

A tekintély egzisztenciális értelmezése sem kizárólag önbírálat. Az államok és a nem állami szereplők ugyanolyan könnyen jóváhagyhatják (vagy elutasíthatják) más szereplők értelmezői tekintélyre vonatkozó állításait. Az Emberi Jogi Tanács általános megjegyzésével kapcsolatban például²⁴, Franciaország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok elutasította az Emberi Jogi Tanács hatáskörének értelmezését, amikor az ICCPR fenntartások elfogadhatóságáról volt szó.⁵³

Mindez nem utalhat arra, hogy a nemzetközi joghatóság minden kérdése egzisztenciális lenne. Még ott is, ahol az értelmezők egyetértenek abban, hogy egy szereplőnek értelmezési jogköre van, felmerülhet a kérdés, hogy mit jelent ez a jogkör pontosabban. Erre figyelemre méltó példa volt, amikor a NAFTA részes felei - szabadkereskedelmi bizottságukon keresztül - közös értelmező nyilatkozat kiadásával reagáltak a NAFTA-törvényszék több véleményében az értelmezői hatáskörben tapasztalt túlkapasokra.⁵⁴ A későbbi NAFTA-törvényszékek számára az volt a kérdés, hogy a felek számára a NAFTA által biztosított "kötelező" értelmezési hatáskör (konkrétan az 1131. cikk) azt jelentette-e, hogy a felek felülbírálhatják a törvényszék értelmezési hatáskörét. A NAFTA-törvényszékek azóta ellentmondó válaszokat adtak erre a kérdésre.⁵⁵ Természetesen a hatáskör egzisztenciális és kifejtő értelmezései közötti határvonal nem mindig egyértelmű; számos, a hatáskör "hatókörére" vonatkozó értelmezési projekt alapvetően egzisztenciális jellegű, és arra vonatkozik, hogy a javasolt értelmezés szempontjából létezik-e a hatáskör (vagy sem).

2. A bizonyítékok megléte

A nemzetközi jogban gyakoriak a bizonyítási kérdések. Gyakran a "mi történt" típusú ténykérdéseket foglalják magukban. Amikor magáról a nemzetközi jog értelmezéséről van szó, a bizonyítási kérdés a bizonyító erő kérdése lehet - hogyan mérlegeljük az értelmezők a rendelkezésükre álló bizonyítékokat?⁵⁶ Ez nem meglepő,

---

⁵² Lásd Kal Raustiala, "NGOs in International Treaty-Making" in Duncan B Hollis (szerk.), *The Oxford Guide to Treaties* (OUP 2012) 150; lásd még Steve Charnovitz, "Nongovernmental Organizations and International Law" (2006) AJIL. 100348.

⁵³ "Az Amerikai Egyesült Államok észrevétele a 24. sz. általános megjegyzéshez (52)" (1995. március 28.) CCPR A/50/40/Annex VI 126-134 ("a bizottságnak nincs felhatalmazása arra, hogy kötelező értelmezéseket vagy ítéleteket hozzon"); lásd még "Franciaország észrevétele a 24. sz. általános megjegyzéshez a polgári és politikai jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló nemzetközi polgári és kereskedelmi megfontolásokról szóló nemzetközi egyezményhez fűzött fenntartásokról" (1995. szeptember 8.) CCPR A/51/40 104-106; "Az Egyesült Királyság észrevételei a 24. sz. általános megjegyzéshez" (1995. július 21.) CCPR A/50/40/Annex VI 126-134.

⁵⁴ NAFTA Szabadkereskedelmi Bizottság, Notes of Interpretation of Certain Chapter 11 Provisions (2001. július 31.) <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/disp-diff/NAFTA-Interpr.aspx?lang_en>.

⁵⁵ Hasonlítsa össze az *ADF Group Inc kontra USA* (NAFTA Ch 11 Választottbíróóság, 2003. január 9.) [2003] 18 ICSID Rev [195177] ("maguk a felek - az összes fél - beszél a bíróság előtt") és a *Pope & Talbot Inc. kontra Kanada, Kártérítés* (NAFTA Ch 11 Választottbíróóság, 2002. május 31.) [2002] 41 ILM 1347 [47] (megállapítva, hogy az FTC értelmezése jogellenes kísérlet volt a szerződés visszamenőleges hatályú módosítására, hogy beavatkozzon egy folyamatban lévő

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

ügybe, ahol a testület már kiadott egy olyan értelmezést, amely ellentétes a NAFTA felek által elfogadottal).

⁵⁶ Például a Nemzetközi Bíróság alapokmányának cikke kimondja³⁸, hogy a bírói vélemények érvényes bizonyítéknak számítanak a nemzetközi jogvitákban, de továbbra is kérdéses, hogy mekkora precedensértékű súlyt kell nekik tulajdonítani.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a különböző értelmezők különböző súlyt tulajdonítanak az egyes bizonyítékoknak. Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma például nemrégiben vitatta a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) által támogatott, a nemzetközi humanitárius szokásjogot azonosító tanulmány következtetéseit.⁵⁷ Az amerikai panaszok szinte teljes mértékben bizonyítási jellegűek voltak - az ICRC "nem elég sűrű" bizonyítékokat szolgáltatott az állami gyakorlatról; bizonyos bizonyítékoknak "túl nagy hangsúlyt" vagy "indokolatlan súlyt" adott; másoknak pedig "nem megfelelő" figyelmet szentelt.⁵⁸ A megfogalmazás szerint a panaszok mind a kifejtés kérdéseit célozták - a szokásjogról szóló nemzetközi humanitárius jog különböző bizonyítékainak tulajdonított jelentést.

A bizonyítékok egzisztenciális értelmezése ezzel szemben nem a bizonyító értékről vagy a kiegyensúlyozottságról szól. Ehelyett azt vizsgálják, hogy az értelmezés tárgya egyáltalán bizonyítéknak "számít-e". Ha igen, akkor további értelmezési folyamatokban (a fent említett mérlegelés és egyéb kifejtési erőfeszítések) felhasználható. Ha azonban nem, akkor a tolmácsok teljesen kívül hagyják az anyagot a nemzetközi jogi értelmezési folyamaton.

A bizonyító erejű egzisztenciális értelmezés legjelentősebb példái a nemzetközi szokásjogból származnak. A nemzetközi szokásjog nagyjából a jogi kötelezettség (*opinio juris*) érzéséből fakadó állami gyakorlatot követeli meg.⁵⁹ Mi számít az állami gyakorlat és az *opinio juris* bizonyítékának? Egyes értelmezések viszonylag vitathatatlanok - kevés értelmező tekinti az egyéni vagy vállalati gyakorlatot "állami" gyakorlatnak, ha az nem tulajdonítható valamely államnak.⁶⁰ Hasonlóképpen, bár az átalányösszegű elszámolások az állami gyakorlat bizonyítékának minősülhetnek, az USA-

---

"leányvállalati" státuszuk miatt. Lásd pl. Harlan Grant Cohen, "Finding International Law: Rethinking the Doctrine of Sources" (2007) Iowa93 L Rev. 67,88.

⁵⁷ Lásd Jean-Marie Henckaerts és Louise Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law* (ICRC 2005); John B Bellinger és William J Haynes, "A US government response to the International Committee of the Red Cross study *Customary International Humanitarian Law*" (2007) 89 IRRC 443; Jean-Marie Henckaerts és Louise Doswald-Beck, "Customary International Humanitarian Law: Válasz az Egyesült Államok észrevételeire" (2007) IRRC89 477-78473,.

⁵⁸ Lásd pl. Bellinger & Haynes (57. o.) 444-45. o. ("A tanulmány túl nagy hangsúlyt fektet az olyan írott anyagokra, mint az államok által kiadott katonai kézikönyvek és egyéb iránymutatások, szemben az államok fegyveres konfliktusok során folytatott tényleges műveleti gyakorlatával"). Bár a kézikönyvek fontos jelzéseket adhatnak az állami magatartásról és az *opinio juris*ről, nem helyettesíthetik a tényleges katonai műveletekkel kapcsolatos operatív állami gyakorlat érdemi értékelését.).

⁵⁹ E két elem közötti kapcsolat továbbra is vitatott, különösen a "hagyományos" megközelítés hívei (akik a megfelelő időtartamú, általános és egységes állami gyakorlat bizonyítékát kereső induktív technikákat részesítik előnyben) és a "modern" megközelítés hívei (akik az írásbeli nyilatkozatokban vagy nyilatkozatokban bizonyított *opinio juris* keresését hangsúlyozzák) között. Lásd pl. Anthea Roberts, "Traditional and Modern Approaches to Customary International Law: A Reconciliation" (2001) 95 AJIL 757, 757; Jörg Kammerhofer, "Uncertainty in the Formal Sources of International Law: A nemzetközi szokásjog és annak néhány problémája" (2004) EJIL 15525.

⁶⁰ Christiana Ochoa, "The Individual and Customary International Law Formation" (2007-08) 48 Va J Int'l L (e nézet megváltoztatása mellett 119érvél).

Irán Claims Tribunal megjegyezte, hogy ezek nem képezhetnek bizonyítékot *opinio juris* amennyiben a kifizetés *ex gratia* alapon történik.⁶¹

Más egzisztenciális bizonyítási kérdések is több vitát váltottak ki, különösen az, hogy hogyan kezeljük azt, amit az államok "mondanak" a szokásokról. Egyesek szerint az állami nyilatkozatok kizárólag az *opinio juris* bizonyítékai; nem bizonyítékai az állami gyakorlatnak, amely az államok magatartását (vagy annak hiányát) foglalja magában.⁶² Mások elfogadják, hogy amit az államok mondanak, az mind az állami gyakorlat, mind az *opinio juris* bizonyítéka.⁶³ Egy harmadik csoport az egyik vagy a másik bizonyítékaként fogadja el, de mindkettőt nem.⁶⁴ Idővel az átfogóbb értelmezések váltak uralkodóvá, amit jól példáz Oscar Schachter azon javaslatának elfogadása, miszerint az ENSZ Közgyűlésének (UNGA) jognyilatkozatai bizonyítéknak minősülnek a szokás azonosítása céljából, amelyet az állami gyakorlat és az *opinio juris* egyéb bizonyítékaival együtt kell mérlegelni.⁶⁵ Így a TOPCO választottbírószági eljárásban René-Jean Dupuy elfogadta az ENSZ Közgyűlés határozatait a nemzetközi szokásjog bizonyítékaként, összehasonlítva a különböző határozatok szavazási mintáit a kisajátításért járó kártérítésre vonatkozó nemzetközi jog azonosítása érdekében.⁶⁶ Úgy tűnik, hogy a nemzeti bírósági véleményekkel kapcsolatos viták, amelyek a szokásjog bizonyítékát képezik-e, hasonló irányt követnek, mivel az ICJ az *Állam joghatósági mentességei* című ítéletében bizonyítékként fogadta el azokat.⁶⁷

---

⁶¹ *Közbenső ítélet a SEDCO, Inc. kontra National Iranian Oil Company és az Iráni Iszlám Köztársaság ügyben* (1986) US-Iran10 Cl Rep180, (1986) US-Iran Cl Rep 185.

⁶² Lásd pl. Anthony D'Amato, *The Concept of Custom in International Law* (Cornell U Press 1971) 89-90, 160; Roberts (59. o.) 757-58, J Patrick Kelly, "The Twilight of Customary International Law" (2000) 40 Va J Int'l L 449, 485-87; Anthony D'Amato, "Trashing Customary International Law" (1987) AJIL81102 .101,

⁶³ Lásd pl. Arthur A Weisburd, "Nemzetközi szokásjog: (1988) 21 Vand J Transnat'l L 1; Michael Akehurst, "Custom as a Source of International Law" (1974-75) British Ybk Intl L 1, 2, 36; Andrew Guzman, "Saving Customary International Law" (2005) 27 Mich J Int'l L 115, 149-57. Frederic Kirgis amellett érvel, hogy a gyakorlat és az *opinio juris* követelményeit egy csúszó skálán elemezzük. Frederic L Kirgis, Jr, "Custom on a Sliding Scale" (1987) 81 AJIL. 146.

⁶⁴ Lásd pl. Mendelson (32. o.) 206-07.

⁶⁵ Oscar Schachter, *International Law in Theory and Practice* (Martinus Nijhoff 1991) 88-89 (Az ENSZ Közgyűlésének jogról szóló határozatait "az érintett kormányok hivatalos kifejezései, következesképpen relevánsak és jogosultak arra, hogy súlyt kapjanak a kérdéses jog meghatározásakor. Azzal, hogy "bizonyító erejüként" jellemezzük őket, a vonatkozó adatok értékelésére hívjuk fel a figyelmet."); lásd még Cohen (23. n.) 20.

⁶⁶ *Award on the Merits in Dispute Between Texaco Overseas Petroleum Company (TOPCO)/California Asiatic Oil Company (CAOC) és a kormány a Líbiai Arab Köztársaság* [1978] 17 ILM 1 [85]-[87]. A SEDCO választottbírószági eljárásban az USA-Irán Claims Tribunal elismerte, hogy az ENSZ Közgyűlésének "határozatai nem kötelezőek közvetlenül az államokra, és általában nem a szokásjog bizonyítékai. Mindazonáltal általánosan elfogadott, hogy az ilyen állásfoglalások bizonyos meghatározott körülmények között a nemzetközi szokásjog bizonyítékának tekinthetők..." *SEDCO* (61. n.) 186.

⁶⁷ *Jurisdictional Immunities of the State (Germany v Italy)* Judgment No (143ICJ February3 2012) slip op, 55., 77., 83-85. o.; lásd még Ingrid Wuerth, "National Court Decisions and *Opinio Juris*", <http://web.law.duke.edu/cicj/pdf/opiniojuris/panel_3-wuerth-national_court_decisions_and_opinio_juris.pdf>.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Más esetekben a tolmácsok megtagadják az államok bizonyos dolgainak bizonyító erejét.⁶⁸ Például, bár továbbra is (sajnos) gyakoriak a kínzást alkalmazó államokról szóló jelentések, az emberi jogi értelmezők rendszeresen elutasítják, hogy ezt olyan állami gyakorlat bizonyítékának tekintsék, amely veszélyeztetheti a nemzetközi szokásjogban a kínzás létező tilalmát.⁶⁹ A kínzással kapcsolatos eseteket inkább a nemzetközi jog megsértéseként értelmezik, mintsem annak tartalmára vonatkozó bizonyítékként.

A bizonyító erejű egzisztenciális értelmezések hasonlóan merülnek fel a szerződéses kontextusban. A *Katar kontra Bahrein ügyben például a Nemzetközi Bíróság* joghatósága azon múlt, hogy Bahrein és Katar kötött-e nemzetközi megállapodást.⁷⁰ E vizsgálat részeként Bahrein benyújtotta külügyminisztere nyilatkozatát, amely szerint nem állt szándékában nemzetközi megállapodást létrehozni, amikor katarai kollégájával bizonyos jegyzőkönyveket írt alá. A Bíróság elutasította e nyilatkozat bizonyítékként való elfogadását, és megállapította, hogy a megállapodás "magából az okiratból és a megkötésének körülményeiből, nem pedig abból, hogy a felek utólag mit mondanak, mi volt a szándékuk".⁷¹

Ha létezik egy szerződés, a tolmácsok egzisztenciálisan kikérdezhetik azokat a bizonyítékokat, amelyekkel értelmet adnak a szerződésnek. Az értelmezésre szükség lehet annak meghatározásához, hogy mi számít "kiegészítő értelmezési eszköznek" a VCLT 32. cikke értelmében.⁷² Vagy megkérdőjelezhető a "kiegészítő megállapodás" létezése.⁷³ Az *EC-Bananas III.* ügyben például a felek nem értettek egyet abban, hogy egy miniszteri konferencián elfogadott lemondás kiegészítő értelmezési megállapodásnak minősül-e; a fellebbviteli testület arra a következtetésre jutott, hogy nem, mivel az módosította (és nem értelmezte vagy alkalmazta) a szerződés azon jegyzékét, amelyre vonatkozott.⁷⁴

---

⁶⁸ Lásd pl. *Északi-tengeri kontinentális talapzat ügyek (FRD kontra Den)* [1969] ICJ Rep 3, 43 (elutasítva, hogy bizonyos eseteket az állami gyakorlat bizonyítékaként tekintsék, beleértve a vitás felek közötti elhatárolásokat).

⁶⁹ Lásd Cohen (23. o.) 19; Roberts (59. o.) 764; Bruno Simma & Philip Alston, "The Sources of Human Rights Law: Custom, *Jus Cogens*, and General Principles" (1988-89) *Australian Ybk Intl L* 82, 86, 91-92; lásd még Daniel Bodansky, "Customary (and not so Customary) International Environmental Law" (1995-96) 3 *Ind J Global Legal Stud* 105, 110-112 (a nemzetközi jogban a határokon átnyúló károkozás tilalma és az ezzel ellentétes uralkodó állami gyakorlat közötti kapcsolatról).

⁷⁰ *Katar kontra Bahrein* (42. sz. ügy) [27].

⁷¹ *Katar kontra Bahrein* (42. o.) [27]; lásd még: *Tengeri határok és területi kérdések (Katar kontra Bahrein)* (ítélet) [1995] ICJ Rep. 6.

⁷² VCLT, 32. cikk ("Az értelmezés kiegészítő eszközeihez lehet folyamodni, beleértve a szerződés előkészítő munkáját és a szerződés megkötésének körülményeit..."); *Chile - ársávrendszer és egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó védintézkedések AB-2002-2* (2002) WT/DS207/AB/R [230] (a fellebbviteli testület vitatja a testület azon megállapítását, hogy a szerződés megkötése előtti dokumentumok a szerződés megkötésének "körülményei" közé tartoznak). Lásd azonban Gardiner (6. o.) 316. o. (megjegyezve, hogy a bírák és választottbírák a gyakorlatban hajlandóak figyelembe venni bármit, amit a felek előkészítő munkának kínálnak, "még akkor is, ha az nem egyértelműen az előkészítő munka részét képezi").

⁷³ VCLT, 31. cikk (3) bekezdés ("Figyelembe kell venni, a szövegkörnyezettel együtt: (a) a felek között a szerződés értelmezésére vagy rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozóan létrejött bármely későbbi megállapodást...").

⁷⁴ WTO, *Európai Közösségek: A banán behozatalának, értékesítésének és forgalmazásának rendszere - Ecuador második alkalommal folyamodik az 21,5 OSV cikkéhez, az USA pedig első*

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

alkalommal folyamodik - Az Európai Bizottság jelentése.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

A tekintélykérdésekhez hasonlóan tehát a bizonyító erejű egzisztenciális értelmezések is mindent vagy semmit tételként indulnak. Arra összpontosítanak, hogy az értelmezés tárgya evidencia-e a további értelmezés (azaz annak eldöntése, hogy mit jelent az evidencia, vagy mekkora súlyt kell neki tulajdonítani) céljából. A *Norwegian Loans* ügyhöz fűzött egybehangzó véleményében Lauterpacht bíró például megkérdőjelezte, hogy egy kritikus bizonyíték - Franciaországnak a Bíróság kötelező joghatóságának elfogadásáról szóló nyilatkozata - létezik-e. Lauterpacht arra a következtetésre jutott, hogy nem. Úgy vélte, hogy a Franciaország nyilatkozatában szereplő kizárás "a Francia Köztársaság kormánya által értelmezett nemzeti hatáskörbe lényegében tartozó ügyekkel kapcsolatos nézeteltérések" nem egyeztethető össze a Bíróságnak az Alapokmány 36. cikkének (6) bekezdése szerinti teljes joghatósági hatáskörével. Lauterpacht tehát tagadta a francia nyilatkozat létét - "*ab initio* érvénytelennek" nyilvánítva azt -, és ilyen nyilatkozat hiányában nem volt alapja a Bíróság kötelező joghatóságának.⁷⁵ Ezzel szemben a Bíróság többsége elfogadta Franciaország nyilatkozatát bizonyítékként, ehelyett arra összpontosítva, hogy mit jelent a nyilatkozat, és azzal érvelve, hogy ha ez azt jelenti, hogy Franciaország kizárhatja a "nemzeti joghatóság" kérdéseit a Bíróság kötelező joghatósága alól, akkor Norvégia is kizárhatja.⁷⁶ Így Lauterpacht és a többség ugyanarra az eredményre jutott - nincs joghatóság -, de az egyik úgy tette ezt, hogy tagadta a joghatóságra vonatkozó kötelezettségvállalás bizonyítékát, míg a másik elfogadta az ilyen bizonyíték meglétét, de úgy értelmezte, hogy az azt jelenti, hogy a szóban forgó ügyben nincs joghatóság.

3. A nemzetközi jog létezése

Hogyan döntenek az értelmezők arról, hogy létezik-e nemzetközi jog? Az előző szakaszokból úgy tűnik, hogy legalább három lépésről van szó. Először is, a tolmácsoknak el kell dönteniük, hogy jogosultak-e a nemzetközi jog értelmezésére, akár általánosságban, akár konkrétan az adott témára vonatkozóan. Másodszor, a tolmácsoknak el kell dönteniük, hogy milyen bizonyítékok léteznek az adott témával kapcsolatban. Harmadszor, a tolmácsok "értelmezik" ezt a bizonyítékot annak eldöntése érdekében, hogy létezik-e a nemzetközi jog hivatkozott szabálya (vagy elve) vagy sem. A tekintély és a bizonyítékok értelmezéséhez hasonlóan az értelmezők különböző (és eltérő) értelmezési módszereket és technikákat alkalmazhatnak a nemzetközi jog létezésének megállapítására.⁷⁷ Bármilyen érvelést is alkalmaznak, a folyamat magában foglal egy egzisztenciális vizsgálatot, amely azt a kérdést teszi fel, hogy az értelmezés tárgya a nemzetközi jog korpuszába (vagy azon kívül) tartozik-e.

Baxter bíró egyszer híres módon jellemezte a nemzetközi jog "végtelen változatosságát".⁷⁸ Nem meglepő tehát, hogy a jog egzisztenciális értelmezései a

---

a fellebbviteli testület ("EC-Banán III") (2008. november 26.) WT/DS27/AB/RW2/ECU és WT/DS27/AB/RW/USA [388]-[392]. Az ILC az elmúlt években jelentős figyelmet szentelt a későbbi megállapodások (és gyakorlat) létének és jelentésének meghatározására. Lásd Nolte (17. o.) ötödik pont (az ILC tanulmányozócsoport jelentéseinek reprodukálása).

⁷⁵ *Norvég kölcsönök* (43. sz.) (61, Lauterpacht66, J, egyetértő).

⁷⁶ *Norvég kölcsönök* (n 43) 27.

⁷⁷ Hogy ezt hogyan teszik, az eltérő lehet. Előfordul, hogy a tolmácsok az itt javasolt lépésről lépésre haladó, lineáris logikát alkalmazzák, de ez természetesen nem kötelező. Egy vagy több lépés is feltételezhető. Máskor a tolmácsok holisztikus megközelítést alkalmaznak, ahol nehéz azonosítani az alkalmazott lépéseket, módszereket vagy technikákat.

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

⁷⁸ Richard R. Baxter, "Nemzetközi jog "Végtelen változatosságában"" (1980) ICLQ 29549.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

A nemzetközi jog különböző formákban és méretekben létezik. Általánosságban elmondható, hogy az értelmezők a jog létezését indukcióval (pl. a *Paquette Habana*⁷⁹) vagy dedukcióval (pl. a hallgatólagos hatáskörök doktrínája⁸⁰) állapíthatják meg. Tagadhatják a hivatkozott jog létezését is - az *északi-tengeri kontinentális talapzat* ügyeiben például az ICJ tagadta, hogy a tengeri határok kijelölését az egyenlő távolság elve szabályozza.⁸¹

A szokásjog tekintetében az értelmezők a nemzetközi szokásjog létezését különböző pontossági szinteken állapíthatják meg, beleértve a szabályokat, normákat és elveket.⁸² Egyes elvek, mint például az R2P, létezése vitatott.⁸³ Évtizedek óta versengő értelmezések vizsgálják, hogy a nemzetközi jog tartalmaz-e kártérítési elvet kisajátítás esetén.⁸⁴ A környezetvédelmi területen az Egyesült Államok és az Európai Unió ellentétes értelmezéseket terjeszt elő azzal kapcsolatban, hogy a nemzetközi szokásjog tartalmaz-e "elővigyázatossági elvet", vagy ehelyett az "elővigyázatossági megközelítés" jogi erő nélkül működik.⁸⁵ Néha azonban egy elv egzisztenciális értelmezése

---

⁷⁹ *The Paquette Habana* 175 US 677, 686-714 (1900) (az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága felülvizsgálja a kiterjedt állami gyakorlatot, hogy azonosítsa azt a szokásjogot, amely háborús időkben mentesíti a friss halat halászó hajókat a fogságba vétel alól).

⁸⁰ *Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations* (Advisory Opinion) [1949] ICJ Rep 174, 182 (a Nemzetközi Bíróság indoklása szerint a nemzetközi jog lehetővé teszi, hogy a nemzetközi szervezetek bizonyos, a feladataik ellátásához szükséges hatáskörökkel rendelkezzenek).

⁸¹ *North Sea Continental Shelf Cases* (68. o.) 44-45 (a meglévő állami gyakorlatot úgy értelmezi, hogy az nem rendelkezik a szükséges *opinio juris*-vel). Egyes esetekben a tagadás lehet hangsúlyos. Lásd Bedjaui bíró különvéleménye, *Gabčíkovo-Nagymaros projektire vonatkozó ügy (Magyarország/Szlovákia)* (ítélet) [1997] ICJ Rep 7, 127-28 (elutasítva a "közelítő alkalmazás" vagy "szoros közelítés" elveinek létezését a nemzetközi jogban, és azt sugallva, hogy maga az ötlet "teljes szívvel elítélendő").

⁸² A szabályok arra törekszenek, hogy bizonyos tények fennállása esetén a feleket konkrét, meghatározott módon reagáljanak; ha a tények egyértelműek, akkor az elvárt viselkedés is egyértelművé válik. A normák a döntéshozóknak mérlegelési jogkört biztosítanak annak eldöntésére (gyakran *utólag*), hogy milyen magatartás felel meg egy kötelezettségnek, vagy a releváns tények körének bővítésével, vagy valamilyen háttérpolitika vagy elv közvetlen alkalmazásának engedélyezésével. Az elvek ezzel szemben általános megfontolásokat fogalmaznak meg a jövőbeli viselkedés értékeléséhez anélkül, hogy konkrét normát adnának magára a viselkedésre vonatkozóan. Lásd pl. Daniel Bodansky, "Rules vs. Standards in International Environmental Law" (2004) 98 Am Soc'y Int'l L Proc 275; Kathleen M Sullivan, "The Justices of Rules and Standards" (1992) 106 Harv L Rev 22, 57-59; Ronald Dworkin, *Taking Rights Seriously* (Harvard U Press 1977) 22-28.

⁸³ Lásd az 5. pontot és a kísérő szöveget.

⁸⁴ Lásd pl. "Official Documents" (1938) AJIL32 Supp (az 181, Egyesült 193 Államok a nemzetközi jogot úgy értelmezi, hogy az magában foglalja az "azonnali, megfelelő és hatékony kártérítés" kártérítési normáját); "Permanent Sovereignty over Natural Resources" UNGA Res 1803 (14 Dec 1962) 17 UN GAOR Supp (No 17) 15 (a "megfelelő kártérítés az államok szabályaival összhangban . . . a nemzetközi joggal összhangban"); UNGA Res 3171 (1974. február 5.) UN Doc A/Res/3171 (XXVIII) (csak az állami jog szabályozza a kisajátításokat); "Az államok gazdasági jogainak és kötelességeinek chartája" UNGA Res (1974. december 328112.) UN Doc A/9946 (ugyanaz).

⁸⁵ Lásd pl. Daniel Bodansky, "Deconstructing the Precautionary Principle" in David Caron and HN Scheiber (szerk.), *Bringing New Law to Ocean Waters* (Martinus Nijhoff 2004) 382; lásd még a *fellebbviteli testület jelentését az EC-Measures Concerning Meat and Meat Products (EC-Hormones) ügyben* (1998. február 13.) WT/DS48/AB/R [123] (megjegyezve, hogy "legalábbis a nemzetközi környezetvédelmi jog területén kívül" az elővigyázatosság elve nem kapott "a nemzetközi jog szokásjogi elveként hiteles megfogalmazást").

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

konszenzusra fog vezetni, még akkor is, ha további kifejtendő kérdések maradnak. Például senki sem vitatja a nemzetközi fegyveres konfliktusokban a hűtlenség tilalmának létezését, még akkor sem, ha az értelmezők azon küzdenek, hogy mit jelent ez a fogalom a modern hadviselés kontextusában.⁸⁶

Az egzisztenciális értelmezések a pontosabban megfogalmazott szabályok tekintetében is felmerülnek.⁸⁷ *A nukleáris fegyverek* ügyében például az ICJ arra a következtetésre jutott, hogy nem értelmezheti úgy a nemzetközi jogot, hogy az tartalmazzon abszolút tilalmat a nukleáris fegyverek alkalmazására.⁸⁸ *Ezzel szemben a Nicaragua-ügyben* a Nemzetközi Bíróság úgy értelmezte a nemzetközi jogot, hogy az tartalmaz egy olyan szabályt, amely az államot felelősségre vonja azon nem állami szereplők cselekményeiért, amelyek felett "tényleges ellenőrzéssel" rendelkezik.⁸⁹ Természetesen pusztán azért, mert egy értelmező úgy véli, hogy létezik egy szabály, nem jelenti azt, hogy más értelmezők is egyetértenek vele; így az ICTY egy másik szabály - az "átfogó ellenőrzés" - létezését értelmezte a nem állami szereplőkért való jogi felelősség államokra vonatkozó megítélése során.⁹⁰

A szokásokhoz hasonlóan az értelmezők is eljuthatnak az "általános jogelvek" létezéséhez indukció vagy dedukció útján. A létezési folyamat induktív azok számára, akik ezt a kategóriát analóg eszköznek tekintik a nemzeti jogrendszerekben közös elvek nemzetközi jogba való átültetésére. Néha ez az értelmezési folyamat megerősíti az elv létezését (pl. elkészttség⁹¹, a helyi jogorvoslatok⁹² kimerítése), míg más esetekben tagadja azt (pl. szolgálomak⁹³, kényszerítés⁹⁴). Ha az értelmezők az általános elveket a természetjog eszközének tekintik, akkor a következőkre következtethetnek

---

⁸⁶ Lásd pl. az 1949. augusztus 12-i genfi egyezményekhez csatolt, a fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló kiegészítő jegyzőkönyv, 1977. június 8., 1125 UNTS 3 (I. jegyzőkönyv) 37. cikk (a hűtlenség meghatározása és tiltása); Michael N Schmitt (szerk.), *Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare* (CUP 2013) 180-185 (a hűtlenség fogalmának tárgyalása, beleértve a nemzetközi szakértők között a kiberhadviselés tekintetében fennálló értelmezési nézeteltéréseket).

⁸⁷ Tanúi lehetünk a közelmúlt vitáinak arról, hogy a háborús törvények értelmében létezik-e "elfogási kötelezettség". Lásd pl. Ryan Goodman, "The Power to Kill or Capture Enemy Combatants" (2013) 24 EJIL 819, 820- 821; Geoff Corn et al, "Belligerent Targeting and the Invalidity of a Least Harmful Means Rule" (2013) 89 Intl L Studies 536; Jens David Ohlin, "Duty to Capture" (2013) 97 Minn L Rev 1268, 1270.

⁸⁸ *Nukleáris fegyverek* (25. sz.) [266105(2)(E)].

⁸⁹ *A Nicaraguában és Nicaragua ellen folytatott katonai és félkatonai tevékenységekről szóló ügy (Nicaragua kontra USA)* (érdemi rész, ítélet) [1986] ICJ Rep 14, 64-65 [115]; egyetértés *A népi társaság büntetéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény alkalmazásáról szóló ügy (Bosznia-Hercegovina kontra Szerbia és Montenegró)* (ítélet) [1997] ICJ Rep 208-0943, [399]-[401].

⁹⁰ *Ügyszak kontra Dusko Tadic, más néven "Dule"* (ítélet) ICTY-94-1-A (1999. július 15.) [131], [145].

⁹¹ Lásd például Ashraf Ray Ibrahim, "The Doctrine of Laches in International Law" (1997) 83 Va L Rev. 647,650.

⁹² Lásd pl. Chittharanjan Felix Amerasinghe, *Local Remedies in International Law* (2nd edn, CUP 2003) 3; Draft Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, *Report of the ILC on the Work of its Fifty-third Session*, UN GAOR, 56th Session Supp No 10, p 43, UN Doc A/56/10 (2001), 44. cikk b) pont. A Nemzetközi Bíróság a maga részéről a helyi jogorvoslatok kimerítését nemzetközi szokásjogként értelmezi. Lásd pl. *Elettronica Sicula S.p.A. (ELSI) ügy (USA kontra Olaszország)* (ítélet) [1989] ICJ Rep. 15,42.

⁹³ *Az indiai területek feletti áthaladási jogról szóló ügy (Portugália kontra India)* (ítélet) [1960]

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

ICJ Rep [639]-[40] (elutasítva a nemzetközi jog szerinti szolgalmak általános elismerését).

⁹⁴ *Ügyész kontra Erdemović ("Pilica Farm")* ICTY-IT-96-22-A (1997. október 7.) [1619].

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

az általános elv létezése a nemzetközi jogrend szempontjából való "szükségességén" alapul (pl. *pacta sunt servanda*).⁹⁵ Egyesek szerint tehát a nemzetközi emberi jogi törvényeknek általános jogelvként kell létezniük a hagyományosan általuk elért kívánt szokásjogi státusz helyett.⁹⁶

Az egzisztenciális értelmezések nem korlátozódnak az íratlan nemzetközi jogra. A teleologikus módszert alkalmazó szerződésértelmezők új jogok - például a vízhez való jog - létezését állapíthatják meg, még akkor is, ha a szerződés hallgat.⁹⁷ Még a textualisták is küzdenek egzisztenciális kérdésekkel: lásd a különböző kétoldalú beruházási szerződésekben szereplő "ernyőklauszulák" fényében fennálló nézeteltéréseket arról, hogy bizonyos magánszerződések szerződéses kötelezettségvállalásként léteznek-e vagy sem.⁹⁸

A *Katar kontra Bahrein* ügyszor hasonlóan az értelmezőknek meg kell állapítaniuk a szerződés létezését, mielőtt értelmet tulajdonítanak egy vagy több rendelkezésének.⁹⁹ A Heathrow repülőtér használati díjaival kapcsolatos választottbírósi eljárásban a testület úgy értelmezett egy szándéknyilatkozatot, hogy az nemzetközi joghatással bír, amit a brit kormány vitatott.¹⁰⁰ Néha nehéz lehet kibogozni egy szerződés létezésének és értelmének kérdését. Az *égei-tengeri kontinentális talapzat ügyében például* a Bíróság megállapította, hogy a szóban forgó kötelezettségvállalás alapján nem állt fenn a szándék arra, hogy a vitát a Bíróság elé terjesszék.¹⁰¹ A tudósok nem értettek egyet abban, hogy ez azért volt-e így, mert a kötelezettségvállalás nem volt szándékoltan jogilag kötelező erejű (azaz nem létezett szerződésként), vagy azért, mert a hatálya a bemutatott tények alapján nem váltotta ki a Nemzetközi Bíróság joghatóságát.¹⁰²

---

⁹⁵ Schachter (65. o.) 50-55.

⁹⁶ Simma & Alston (69. o.) 107.

⁹⁷ Lásd pl. Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága (CESCR), 15. *általános megjegyzés* E/C.12/2002/11 (a CESCR a vízhez való jogot a gazdasági, szociális és kulturális jogokról szóló nemzetközi egyezségokmány 11. és 12. cikkének teleológiai értelmezéséből vezeti le); lásd még Monica Hakimi, "Secondary Human Rights Law" (2009) 34 *Yale J Int'l L* 596 (az ICCPR-nek az Emberi Jogi Tanács és az Egyesült Államok által adott, egymással versengő értelmezései arról, hogy a szerződés tartalmaz-e a *visszaküldésre* vonatkozó szabályt).

⁹⁸ Hasonlítsa össze az ellentétes értelmezéseket a Société Générale de Surveillance SA kontra Pakisztáni Iszlám Köztársaság, ICSID Case No ARB/01/13, joghatósági határozat, augusztus (620032003) ICSID18 Rev 301, a Société Générale de Surveillance SA kontra Fülöp-szigeteki Köztársaság, ICSID Case No ARB/02/6, joghatósági határozat, 29 január 2004 (2004) 8 ICSID Rev 515; lásd még Christoph Schreuer, "Traveling the BIT Route: of Waiting Periods, Umbrella Clauses and Forks in the Road" (2004) 5 *JWIT* 231; Thomas Wälde, "The Umbrella Clause in Investment Arbitration - A Comment on Original Intentions and Recent Cases" (2005) *JWIT*. 6183.

⁹⁹ *Katar kontra Bahrein (joghatóság és elfogadhatóság)* (42. sz.) [27]. Nem minden nemzetközi megállapodás minősül szerződésnek; más lehetőségek közé tartoznak a szerződések (amelyekre az állam belső joga irányadó) és a politikai kötelezettségvállalások (amelyeket az erkölcs vagy a politikai erők szabályoznak).

¹⁰⁰ *USA-brit választottbírósi eljárás a Heathrow repülőtér használati díjaival kapcsolatban (USA-brit): Díj az első kérdésben* (181993. júniusban felülvizsgált) RIAA 24131.

¹⁰¹ *Égei-tengeri kontinentális talapzat (Görögország kontra Törökország)* [1978] ICJ Rep 3,43.

¹⁰² Vö. Anthony Aust, *Modern Treaty Law & Practice* (2. kiadás, CUP 2007) 20 (a véleményt úgy értelmezi, hogy "nincs szándék nemzetközi megállapodás megkötésére"), és Christine Chinkin, "A Mirage in the Sand? Distinguishing Binding and Non-Binding Relations Between States" (1997) *LJIL*10 (a véleményt nem úgy 223, olvassa234, hogy "a [közös közleményt] mint joghatás nélküli dokumentumot utasítja el, hanem csak úgy, hogy az nem elegendő a jogvita Bírósághoz való

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

egyoldalú benyújtásának alátámasztására").

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

A nemzetközi jog egzisztenciális értelmezései természetesen nem foglalják el az egész területet. Még azután is, hogy egy értelmező megállapítja, hogy létezik egy olyan elv, mint a helyi jogorvoslatok kimerítése, kérdések maradnak azzal kapcsolatban, hogy mit jelent ez az elv (pl. mik a "kimerítés" kritériumai). Más összefüggésekben az értelmezőknek arról kell döntenük, hogy a nemzetközi jog több szabálya hogyan hat egymásra - azaz a kollíziós vagy hierarchikus kérdések, mint például az Európai Bíróság előtt a Kadi-ügyben, vagy a nemzetközi kereskedelmi jog és más nemzetközi jogi rendszerek között.¹⁰³

4. A másodlagos szabályok és a nemzetközi jog egyéb "forrásai" létezése

H.L.A. Hart híres módon két különböző kategóriára osztotta a jog fogalmát: *elsődleges szabályokra*, amelyek közvetlenül szabályozzák a jog alanyait, és *másodlagos szabályokra*, amelyek meghatározzák, hogyan alakulnak ki és működnek az elsődleges szabályok.¹⁰⁴ Az előző szakaszok az elsődleges szabályok kontextusában vizsgálták az egzisztenciális értelmezést. A nemzetközi jogban azonban a források doktrínáján keresztül a másodlagos szabályok tekintetében is felmerülnek egzisztenciális értelmezések.¹⁰⁵ A nemzetközi jog kialakítására szolgáló három standard forrás - szerződések, szokás és általános jogelvek - létezését ritkán vonják kétségbe, különösen, mivel az a Nemzetközi Bíróság alapokmányának 38. cikkében található.¹⁰⁶ Sok (de nem minden) nemzetközi jogász azonban megkérdőjelezi, hogy a 38. cikk a nemzetközi jog elsődleges szabályainak megalkotási módjainak kimerítő felsorolását képezi-e.¹⁰⁷ Ennek eredményeképpen a különböző egzisztenciális értelmezések más jelölteket is felvetettek a nemzetközi jog másodlagos szabályaiként.

1973-ban például a Nemzetközi Bíróság a nemzetközi jogi kötelezettségek egy új kategóriáját, az egyoldalú nyilatkozatokat értelmezte. A *Nukleáris kísérletek* ügyében a Bíróság megállapította, hogy Franciaországot a nemzetközi jog értelmében kötelezik elnökének, valamint kül- és védelmi minisztereinek nyilvános nyilatkozatai a dél-csendes-óceáni nukleáris kísérletek beszüntetésére.¹⁰⁸ Egy WTO-panel az Egyesült Államok nyilatkozatának hasonló kizáró hatást tulajdonított a következő ügyben

---

¹⁰³ Lásd pl. G402/05 P és C-415/05 P, *Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság* egyesített ügyek [Nagykamara, 2008] ECR I-06531 [316] (a tisztességes eljáráshoz való, nem derogálható jog elsőbbséget élvez az ENSZ Biztonsági Tanácsának határozataival szemben); Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How the WTO Law Relates to other Rules of International Law* (CUP 2003) (a kereskedelmi jog és más nemzetközi jogi rendszerek, például a nemzetközi környezetvédelmi jog viszonyának tárgyalása).

¹⁰⁴ Lásd általában Hart (33. sz.) 94-99. Hart természetesen tagadta, hogy a nemzetközi jognak egyetlen "elismerési szabálya" lenne a jog fogalmának meghatározására; a nemzetközi jogot pusztán szabályok összességének, nem pedig jogrendszernek tekintette. Hart (33. o.) 236.

¹⁰⁵ Cohen (23. o.) 1057 (megjegyezve a források doktrínájának különböző szerepeit, beleértve az "elismerési szabályt" vagy általánosabban a nemzetközi jog "másodlagos szabályait").

¹⁰⁶ Sir Gerald Fitzmaurice híres módon hangsúlyozta, hogy nehéz a szerződésekre mint jogforrásra hivatkozni, ha azok csak a szerződő feleket kötelezik. Gerald G Fitzmaurice, "Some Problems Regarding the Formal Sources of International Law" (1958) *Symbolae Verzijl.* 157.

¹⁰⁷ Lásd pl. Robert Y Jennings, "What is International Law and How Do We Tell It When We See It" (1981) *Schweizerisches Jahrbuch Für Internationales Recht* 37, 60 (amely szerint "nyitott kérdés, hogy [a 38. cikk] önmagában elegendő útmutatást nyújt-e a modern nemzetközi jog tartalmához", és további jelölteket javasol).

¹⁰⁸ *Nukleáris kísérletek (Ausztrália/Új-Zéland kontra Franciaország)* [1974] ICJ Rep 267-68 [43]-

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

[50]. Napjainkban az egyoldalú nyilatkozatokat széles körben elfogadják a nemzetközi jogban kötelező erejűnek. Lásd pl. a következő *ügyet*

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

1999.¹⁰⁹ 2006-ban pedig az ILC kifejtette, hogy "a nyilvánosan tett és a kööttségre irányuló akaratot kinyilvánító nyilatkozatok a nemzetközi jog értelmében hogyan és miért eredményezhetnek jogi kötelezettségeket".¹¹⁰

Bár megfogalmazói tagadták, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát (a továbbiakban: EJE) nemzetközi jogforrásnak szánták volna, egyes értelmezők mégis ilyen státuszt tulajdonítottak neki. A *Filártiga kontra Peña-Irala ügyben* az amerikai bíróság az UDHR-t a kínzás nemzetközi szokásjogi tilalmának forrásaként említette.¹¹¹ Néhány évvel később azonban az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága úgy értelmezte az UDHR-t, hogy az önmagában *nem* képez jogforrást.¹¹² Számos értelmező középutat jelöl ki, és inkább elfogadja az UDHR létezését a nemzetközi szokásjog bizonyítékaként, minthogy azt sugallja, hogy maga a Nyilatkozat vált nemzetközi joggá.¹¹³

A Közgyűlés által elfogadott UDHR egy másik jelöltet emel ki a nemzetközi jog forrásának - a nemzetközi szervezet határozatai - közül. A nemzetközi szervezetek a tagállamok által az alapító okirataikban foglalt felhatalmazások alapján értelmezik hatáskörüket. Ez a hatáskör elsősorban nem jogi funkciókra korlátozódik (vitafórumként, szakértői fórumként, információgyűjtésként, megfigyelésként, tárgyalási fórumként stb. szolgálnak). Egyes nemzetközi szervezetek (pl. az ICAO) azonban felhatalmazással rendelkeznek arra, hogy a szervezetet vagy annak tagállamait kötelező határozatokat hozzanak.¹¹⁴ Az értelmezők eltérően vélekednek arról, hogy az ilyen NFÜ-határozatok miért jogilag kötelező erejűek. Egyesek szerint joghatásuk a szerződések jogából ered; az NFB-határozatok akkor kötelezőek, ha a tagállamok az NFB-t létrehozó szerződésben megállapodtak abban, hogy a határozat őket kötelezi.¹¹⁵ Mások úgy értelmezik ezeket a határozatokat, hogy azok a nemzetközi jog önálló forrásai - a közvetlenül kötelező erejű jogalkotási aktusok -, amelyek a következőkre nézve

---

a határvitáról (Burkina Faso kontra Mali Köztársaság) (ítélet) [1986] ICJ Rep 573-74 [39]-[40]; Antonio Cassese, *International Law* (2nd edn, OUP 2005). 184.

¹⁰⁹ *United States-Sections 301-310 of the Trade Act of (1974)* Report of the Panel) (1999) WT/DS152/R [7.118]-[7.123].

¹¹⁰ ILC, "Az államok egyoldalú, jogi kötelezettségeket keletkeztetni képes nyilatkozataira alkalmazandó irányadó elvek és azok kommentárjai" (2006), UN Doc A/61/10. ülészak58th, Irányadó elv.

1. Több állam megkérdőjelezte az ILC projektjének hasznosságát, tekintettel az egyoldalú aktusok széles körére. Lásd: ILC, "Unilateral Acts of States, Replies of Governments to the Questionnaire" (2000. július 6.) UN Doc A/CN.4/51, 2-5.

¹¹¹ 630 F 2d (876,2nd883 Cir, 1980).

¹¹² *Sosa kontra Alvarez-Machain* US (542692,2004734) (A felperes "azt állítja, hogy a Sosa általi elrablása "önkényes letartóztatás" volt az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata értelmében... A Nyilatkozat azonban önmagában nem ír elő kötelezettségeket a nemzetközi jog értelmében", és hivatkozik az amerikai tárgyaló, Eleanor Roosevelt véleményére, aki úgy tekintett rá, mint "elvek nyilatkozatára" és "nem szerződésre vagy nemzetközi megállapodásra... amely jogi kötelezettségeket ír elő").

¹¹³ Lásd a 65. pontot és a kísérő szöveget.

¹¹⁴ A nemzetközi polgári repülésről szóló egyezmény (aláírták Chicagóban 1944. december 7-én, hatályba lépett 1947. április 4-én) 15 UNTS 295, 37. cikk, 54. cikk (1) bekezdés, 90. cikk. Más ENSZ szakosított ügynökségek, mint például az Egészségügyi Világszervezet (WHO), hasonló hatáskörrel rendelkeznek "szabályozási aktusok" létrehozására. Lásd pl. a WHO alapszabályát (aláírásra megnyitva júliusban22, hatályba 1946,lépett 71948 áprilisában) UNTS14 185, művészetek 21-22.

¹¹⁵ Lásd pl. Malgosia Fitzmaurice, "Modifications to the Principles of Consent in Relation to

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

Certain Treaty Obligations" (1997) ARIEL 316-317275,; GM Danilenko, *Law-Making in the International Community* (Martinus Nijhoff 1993). 192.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Tagállamok.¹¹⁶ A TRIPS dohai nyilatkozattal kapcsolatban mindkét nézet érvényesült.¹¹⁷ Eközben az uniós rendeleteket széles körben úgy értelmezik, hogy azok a szerződéses jogtól és gyakorlattól független, önálló jogalkotási jelleggel rendelkeznek.¹¹⁸ Hasonló jogalkotói státuszt állítanak a WHO anyatejpotló készítmények forgalmazásáról szóló kódexére is.¹¹⁹

Végül, továbbra is kérdéses a "nem kötelező erejű jog" mint a nemzetközi jog forrása. A puha jog a jog és a nem jog közötti bináris megkülönböztetést egy olyan kontinuumba helyezi át, amely a kötőerő fokozatait tükrözi, a puhától a keményig.¹²⁰ A "puha jog" elnevezés az állami és nem állami szereplők által létrehozott "jogilag nem kötelező erejű normák" (pl. G8-nyilatkozatok, ipari magatartási kódexek) leírására szolgál, amelyek betartást eredményezhetnek.¹²¹

A puha jog tézisének számos lehetséges hatása van a nemzetközi jog egzisztenciális értelmezésére. Egyrészt a "normák" betartásának és hatékonyságának hangsúlyozása csökkenti a nemzetközi "jog" forrásainak jelentőségét, és ezzel együtt a nemzetközi jogértelmezés kérdéseit. Ahelyett, hogy azt a kérdést tennék fel, hogy mi hozza létre a nemzetközi jogot, a puha jog hívei a következőket értékelik

---

¹¹⁶ Lásd pl. Brölmann (21. o.) 518-19 (mindkét nézetet tárgyalja); Vladimir D Degan, *Sources of International Law* (Martinus Nijhoff 1997) 6 (a "nem kötelező" szabályokat a nemzetközi jog egyik lehetséges újonnan megjelenő forrásának tekinti); lásd még Christian Tomuschat, "Obligations Arising for States Without or Against Their Will" (1993) 241 RdC 195, 328; CH Alexandrowicz, *The Law-Making Functions of the Specialised Agencies of the United Nations* (Angus and Robertson 1973). 152.

¹¹⁷ Hasonlítsa össze James Thuo Gathii, "The Legal Status of the Doha Declaration on TRIPS and Public Health under the Vienna Convention on the Law of Treaties" (2002) 15 Harv J L & Tech 291, 299-313 (a nyilatkozatot a VCLT szemszögéből vizsgálja) és Steve Charnovitz, "The Legal Status of the Doha Declaration" (2002) 5 J Intl Econ L 207, 211 (a nyilatkozat valószínűleg az első olyan eset, amikor egy "jogalkotó testület" világkereskedelmi jogot alkot). Egy harmadik nézet tagadja, hogy a nyilatkozatnak bármilyen nemzetközi jogi státusza lenne. Lásd Gathii 314-316. o. (az amerikai álláspont ismertetése).

¹¹⁸ Lásd pl. Brölmann (21. o.) 519; PJ Kuijper, "The European Courts and the Law of Treaties: The Continuing Story" in Enzo Canizzaro (szerk.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention* (OUP 2011) 268-270 (az EUB legújabb gyakorlatának áttekintése); Peter L Lindseth, "Constitutionalism Beyond the State? The Administrative Character of European Governance Revisited" (2012) 33 Cardozo L Rev. 1875,1879.

¹¹⁹ José E Alvarez, *International Organizations as Law-makers* (OUP 2005) 234-35.

¹²⁰ Lásd pl. Alan Boyle, "Some Reflections on the Relationship of Treaties and Soft Law" (1999) 48 ICLQ 913901.; Gregory C Shaffer & Mark A Pollack, "Hard vs. Soft Law: Alternatives, Complements, and Antagonists in International Governance" (2010) 95 Minn L Rev 706, 712-717; Pierre-Marie Dupuy, "Soft Law and the International Law of the Environment" (1991) 12 Mich J Int'l L 420, 434-35; Christine M Chinkin, "The Challenges of Soft Law: Development and Change in International Law" (1989) ICLQ38 865-66850,.

¹²¹ Lásd Dinah Shelton, "Law, Non-Law and the Problem of "Soft Law"" in Dinah Shelton (szerk.), *Commitment and Compliance: The Role of Non-Binding Norms in the International Legal System* (OUP 2000) 1 [a továbbiakban: *Commitment and Compliance*]. A puha jognak azonban továbbra is léteznek más meghatározásai is, köztük az egyik, amely a "puha jogot" olyan normákként határozza meg, amelyek nem képesek érvényesítésre, akár a kétértelműség, akár a szándék, akár a szankciók hiánya miatt. Lásd Prosper Weil, "Towards Relative Normativity in International Law" (1983) AJIL77 417-18413.; W Michael Reisman, *The Supervisory Jurisdiction of the International Court of Justice: International Arbitration and International Adjudication* (1996) Rcd258 180-811,.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a normák hatékonyságát, azt a kérdést, hogy egy adott norma mennyire eredményezi az államok és más szereplők megfelelését. A globális közigazgatási jog nyíltan eltávolodik a forrásdoktrínától. Ahelyett, hogy a "nemzetközi jog" szabályait értelmezné, egy új kategóriára - a "globális jogra" - összpontosít, amely magában foglalja a hagyományos nemzetközi jogi forrásokból (pl. a WTO) és a deklaráltan nem jogi rendszerekből (pl. a Bázeli Bizottság, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet) származó normákat.¹²²

Alternatív megoldásként, amennyiben az államok betartják a nem kötelező erejű jogi eszközöket, akkor, ahogy Dinah Shelton megjegyzi, "talán a nemzetközi jog fogalma vagy a nemzetközi jog forrásainak listája bővítésre szorul".¹²³ Más szóval, a nem kötelező erejű jog a nemzetközi jog új forrásaként is létezhet. Más tudósok, mint például Jan Klabbers, tagadják a "soft law" ilyen különálló létezését, és redundáns fogalomnak bélyegzik.¹²⁴ Nem meglepő tehát, hogy a puha jog egzisztenciális értelmezései a források kérdésében pozitív és negatív eredményeket egyaránt generálnak. Egyes esetekben a nem kötelező erejű jogot a forráscsalád részeként értelmezik, akár a szerződések vagy a szokások felé vezető ugródeszkaként,¹²⁵ akár a meglévő jogi rendszerek hiányosságainak pótlására szolgáló eszközként,¹²⁶ vagy akár úgy, mint az állítólagosan végső szót valamilyen jogi kérdésben.¹²⁷ Más esetekben a nem kötelező erejű jog nem jogi jellegét hangsúlyozzák, hogy megtagadják tőle a nem kötelező erejű jog státuszát.

---

¹²² Lásd Benedict Kingsbury et al, "The Emergence of Global Administrative Law" (2005) 68 LCP 15, 22; Benedict Kingsbury et al, "Foreword: Global Governance as Administration-National and Transnational Approaches to Global Administrative Law" (2005) LCP68 ("1,5Ezt a jogterületet inkább "globálisnak", mint "nemzetközinek" nevezzük, hogy tükrözzük, hogy számos olyan informális intézményi megállapodás és normatív forrás is beletartozik, amelyek nem tartoznak a "nemzetközi jog" szokásos fogalmi közé.").

¹²³ Shelton (n 121) 11.

¹²⁴ Lásd Jan Klabbers, "The Redundancy of Soft Law" (1996) 65 Nordic J Intl L 167, 181 (azzal érvelve, hogy a puha jognak vagy a "kemény" jog részeként kell léteznie, vagy nem jogként, és azt sugallva, hogy a puha jog nagy része létezhet a nemzetközi jog bináris módján belül); lásd még Kal Raustiala, "Form and Substance in International Agreements" (2005) AJIL (99581, elutasítja a puha jog tézisést).

¹²⁵ A nemzetközi jog "előzetes tájékoztatáson alapuló beleegyezési eljárása" az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete és az ENSZ Környezetvédelmi Programja által kiadott nem kötelező erejű szabványokból indult ki, mielőtt többoldalú szerződéssé - Rotterdami Egyezmény - érett volna. Lásd pl. Mohamed Ali Mekouar, "Pesticides and Chemicals: The Requirement of Prior Informed Consent", in *Commitment and Compliance* (121. sz.) 146-155.

¹²⁶ Az OECD Pénzügyi Akció Munkacsoportjának (FATF) ajánlásai "a kötelező érvényű megállapodások összetett hálójában lévő hiányosságokat és lyukakat" kezelik. David Wirth, "Compliance with Non-Binding Norms of Trade and Finance" in *Commitment and Compliance* (121. o.). 330,333.

¹²⁷ Lásd Christine Chinkin, "Normative Development in the International Legal System" in *Commitment and Compliance* (121. o.) 30-31 (leírja, hogy a nem kötelező erejű jog hogyan dolgozhatja ki a kemény jogot, szolgálhat annak előfutáraként, társszabályozhatja a kemény jogot, vagy maga is közvetlenül jogforrásként működhet, "talán a felek eredeti szándéka ellenére"); lásd

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

még Dinah Shelton, "Commentary and Conclusions" in *Commitment and Compliance* (121. o.).
461.

egy forrás.¹²⁸ Az EJEE-hez hasonlóan létezik egy középút, ahol a nem kötelező erejű jogi eszközöket a nemzetközi jog bizonyítékaként kezelik.¹²⁹

A fenti példák együttesen az értelmezés többrétegű és egymással összefüggő folyamatát mutatják. Akár a tekintély, akár a bizonyítékok, akár a nemzetközi jog vagy annak forrásai felől érdeklődik az értelmező, az egzisztenciális értelmezések az előtérben, a létező tekintély (vagy bizonyíték, vagy jog stb.) jelentésének eldöntésére irányuló kifejtési projekt előtt vagy mellett működhetnek. Más esetekben az egzisztenciális értelmezések háttérfeltevésenként rejtve maradnak, miközben az értelmezők csak a jelentés megadására összpontosítanak. Az egzisztenciális és a kifejtő értelmezési folyamatok azonban egyértelműen összefüggnek egymással. Az egzisztenciális értelmezések expozíciós értelmezésekhez vezethetnek, amelyek további egzisztenciális értelmezésekhez vezethetnek. Például a nemzetközi jogban a bizonyítékok létezése a nemzetközi jog forrásainak függvénye - meg kell érteni, hogy milyen források léteznek (pl. szokás) és mit jelentenek (azaz a szokás megköveteli az állami gyakorlatot és az *opinio juris*-t) ahhoz, hogy a bizonyítékok egzisztenciális értelmezésére vállalkozunk (azaz annak eldöntése, hogy az államok gyakorlata számít a szokásnak, de az egyének cselekedetei nem). A meglévő bizonyítékok kifejtő elemzése viszont értelmező eszközök a nemzetközi jog létezésének meghatározásához. Annak eldöntéséhez, hogy létezik-e egy adott nemzetközi jogi kötelezettség, a szerződésértelmezők például mérlegelik a meglévő bizonyítékokat (a szerződés szövegét, a szöveggörnyezetet, a későbbi megállapodásokat, a nemzetközi jog egyéb szabályait stb. Az egzisztenciális értelmezés tehát különbözik más értelmezési folyamatoktól, de nem önálló. A nemzetközi jog értelmezésének szükséges, de nem meghatározó aspektusa.

III. AZ ÉRTELMEZÉS EGZISZTENCIÁLIS FUNKCIÓJÁNAK KÖVETKEZMÉNYEI

Ez a fejezet eddig a nemzetközi jogértelmezés egzisztenciális funkciójának meghatározására és magyarázatára törekedett. Ennek során rávilágít az értelmezési érvelés egy sajátos szerkezetére - az egzisztenciális értelmezésre -, amely az értelmezési folyamatok előtérében állhat. De csak azért, mert az értelmezést egzisztenciális fogalmakkal tudjuk konceptualizálni, még nem magyarázza meg, hogy a nemzetközi jogászoknak miért kellene ezt tenniük. Ha minden értelmezési folyamatnak van egzisztenciális funkciója, akkor számít-e, hogy egyes esetekben az egzisztenciális értelmezés a háttérben lévő feltételezésekben rejtve marad, míg más esetekben az előtérbe kerül? Mit mondhatnak nekünk az értelmezés egzisztenciális aspektusai, amit nem tudunk még az értelmezési módszerrel, technikákkal és a nemzetközi jog (nem)meghatározottságát feltáró nagyobb projektekkel kapcsolatos meglévő kutatásokból?

Az egzisztenciális értelmezések azért fontosak, mert egyértelműen hatással vannak a nemzetközi jog elméletére és gyakorlatára egyaránt. Az értelmezés egzisztenciális funkciójának osztályozása

---

¹²⁸ Lásd pl. *Nukleáris fegyverek* (25. o.) 241. o. (megjegyezve, hogy az államok megkérdőjelezték

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a Stockholmi és a Riói Nyilatkozat kötelező jogi minőségét a határokon átnyúló környezeti ártalmak nemzetközi jogi tilalmának megállapítása tekintetében).

¹²⁹ Chinkin (127. o.) 30-31. o. (leírja, hogy a nem kötelező erejű jog hogyan szolgálhat "a kemény kötelezettségek létezésének bizonyítékául").

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

nem pusztán rendszertani; az értelmező funkciók azonosítása csak a kategorizálásukhoz szükséges. Az egzisztenciális értelmezésnek inkább fontos következményei vannak a nemzetközi jogi (i) diskurzusra, (ii) doktrínára és (iii) magára a nemzetközi jog elméleteire.

A. Az egzisztenciális értelmezések mint kerítések: A nemzetközi jogi diskurzus határainak kijelölése

Az egzisztenciális értelmezések befolyásolják, hogy az államok és mások hogyan beszélnek a nemzetközi jogról. A tolmács egzisztenciális értelmezése azt mondja meg a hallgatóságnak (államoknak, nemzetközi szervezeteknek, hazai bíróságoknak, nemzetközi törvényszékeknek stb.), hogy a tolmács szerint melyek az értelmezés megfelelő határai. Ahol az egzisztenciális funkció a háttérben rejtőzik, ott a tolmács azt a meggyőződést jelzi, hogy az értelmezett alany létezése nem kérdőjelezhető meg. Robert Cover kifejezésével élve, a rejtett egzisztenciális értelmezések *jogászkodnak*.¹³⁰ Az a tolmács, aki feltételezi egy adott tárgy létezését - legyen az tekintély, bizonyíték, nemzetközi jog vagy annak forrása -, azt jelzi, hogy az egzisztenciális kérdéseket már feltették és megválasztották; azok nem képezik további párbeszéd tárgyát. A tolmács további értelmezési cselekményeket végezhet (pl. elmagyarázhatja, hogy mit jelent a bizonyíték, vagy meghatározhatja az elsőbbséget a versengő szabályok között), de ezek a cselekmények feltételezik a kérdéses bizonyíték vagy szabály létezését.

Ezzel szemben, amikor a tolmácsok az egzisztenciális értelmezéseket helyezik előtérbe, ez annak elismerését jelzi, hogy a szubjektum létezése értelmezhető. Cover nyelven szólva, a tekintély, a bizonyítékok, a jog és a források explicit egzisztenciális értelmezései potenciálisan *joggeneratívok* - az értelmezett szubjektum létezésének megteremtésére vagy megerősítésére irányuló folyamat.¹³¹ Természetesen az értelmezők az egzisztenciális értelmezéseket arra is alkalmazhatják, hogy megsemmisítsék, megtagadják azokat az állításokat, amelyek szerint a nemzetközi jogon belül létezik valamilyen bizonyíték (pl. egyösszegű kifizetések), elv (pl. elővigyázatosság) vagy forrás (pl. az UDHR). De akár pozitív választ adnak a kérdésre, akár nem, az egzisztenciális értelmezéseket alkalmazó értelmezők azt sugallják a közönségüknek, hogy projektjük egzisztenciális kérdéseket foglal magában, akár a jelentéssel kapcsolatos kérdéseket megelőzően, akár azokkal együtt.

Az egzisztenciális értelmezések *jogtudományi* és *joggeneráló* potenciálja együttesen kijelölheti a nemzetközi jogi diskurzus határait. Az államok és mások a nemzetközi jog értelmezését (vagy bizonyítékokat, vagy forrásokat stb.) a nemzetközi jog megalkotásáról vagy megváltoztatásáról szóló viták vagy viták során nyújtják be. Ha egy szabály (pl. az ENSZ Alapokmány 2. cikkének (4) bekezdése) egyik értelmezése sem helyezi előtérbe az egzisztenciális kérdést, akkor ez elkeríti a vitát. Ez konszenzust sugall a szabály nemzetközi jogi létezésével kapcsolatban, és kijelöli a viták határait az esetleges viták mentén.

---

¹³⁰ Robert M Cover, "The Supreme Court, 1982 Term - Foreword: Nomos and Narrative" (1983) 97 Harv L Rev 4. Egy korábbi példát, amely Cover munkáját kiterjeszti a nemzetközi jogra, lásd Dunoff, (51. o.) 144-156. o.

¹³¹ Ez nem lesz mindig így. A joghatóság meglétét igazoló bíróságok általában jogegységi eljárás keretében járnak el, véglegesen kimondva az ügyet.

expozíciós vagy relációs sorok.¹³² De ha az értelmezők elmagyarázzák, hogy szerintük miért létezik a szabály, és mit jelent (pl. R2P), akkor a diszkurzív kerítés eléggé kiszélesedik. Ezek az értelmezők elismerik - akár kifejezetten, akár burkoltan -, hogy a létkérdésben nincs konszenzus, és hogy a kérdésről többet kell beszélni. Hasonlóképpen, amikor egy értelmező egy szabály (pl. a vízhez való jog) jelentését kínálja fel, feltételezve, hogy a szabály létezik, egy másik értelmező megkérdőjelezheti ezt a javasolt határt, és kiszélesítheti a vitát azzal, hogy megkérdőjelezi, hogy létezik-e ilyen jog, annak vizsgálata mellett (vagy helyett), hogy mit is jelent a jog valójában.

Így az egzisztenciális értelmezések kitérítik a diszkurzív határokat.¹³³ Amennyiben az egzisztenciális értelmezések a diskurzus különböző szintjein nyilvánvalóak, a kiterjesztés lehetőségei igen jelentősek. Egy ellentmondásra hajlamos értelmező vitathatja az értelmezésnek a tekintély, a bizonyíték, a jog és a források létezésére vonatkozó következtetéseit, miközben egyidejűleg vitathatja az egyes értelmezések jelentését, ha azok léteznek. Feltehetően minél több értelmezési kérdéssel néznek szembe a vitában vagy vitában álló felek, annál nehezebb a felek számára pozitív eredményre jutni (azaz annál több lehetőség van arra, hogy a felek ne jussanak konszenzusra). Az értelmezők akár egzisztenciális kérdéseket is bevezethetnek, hogy a vita határait valamely bizonyíték vagy szabály tartalmáról a nemzetközi jog kategóriáival és eljárásaival kapcsolatos absztraktabb kérdések felé tolják el.

Másrészt, ahol az értelmezések egzisztenciális kérdések háttérben állnak, a vita vagy a diskurzus jellege leszűkül. A jelentéssel kapcsolatos kérdések még mindig tükrözhetnek mély nézeteltéréseket, de a nézeteltérés jellege kevésbé alapvető, mint ott, ahol az értelmezett tárgyak pusztán létezését vitatják. Ennek eredményeképpen az explicit egzisztenciális értelmezések jelenléte vagy hiánya nem csak a nemzetközi jogi diskurzusra, hanem a viták kimenetelére is hatással lehet azáltal, hogy bővíti (vagy szűkíti) a viták lehetőségeit.

B. Egzisztenciális értelmezések és tanítás: Közvetlen és közvetett hatások

Ahogy az egzisztenciális értelmezések hatással vannak a diskurzusra, úgy hatnak a nemzetközi jogi doktrína tartalmára is, amely gyakran a diskurzus középpontjában áll. Ezek a hatások még akkor is jelentkezők, ha az értelmezés a nemzetközi jogtól *önmagában* eltérő dolog létezésére vonatkozik (pl. értelmezési hatáskör, bizonyítékok, másodlagos szabályok). Amikor a bíróságok joghatósági kérdéseket értelmeznek, válaszaik közvetlenül befolyásolják a bíróság joghatósági doktrínáját. Például azzal, hogy a *norvég kölcsönökben* Franciaország egyoldalú nyilatkozatára tekintettel nem állapította meg a joghatóság fennállását, az ICJ (Lauterpacht ellenében) megalapozta az önbíráló nyilatkozatok elfogadását, amely doktrína alapján a későbbi ügyeket (pl. *Nicaragua*) megmérték.¹³⁴ Egzisztenciális

¹³² Hiba lenne azt feltételezni, hogy az értelmezők csak konszenzus esetén állnak az egzisztenciális értelmezések háttérben, és ott helyezik őket előtérbe, ahol vitára lehet számítani. A tolmácsok feltételezhetnek olyan konszenzust, amely nem létezik, vagy olyan egzisztenciális értelmezést kínálhatnak, amelyet a közönség feleslegesnek tart. Mégis, a nemzetközi jogászoknak több vitára kell számítaniuk ott, ahol az egzisztenciális értelmezések kerülnek előtérbe, mint a háttérbe.

¹³³ A joghatóság esetében az egzisztenciális vizsgálat ténylegesen meghatározhatja, hogy egy jogvita autoritativ módon eldönthető-e vagy sem.

¹³⁴ Lásd 75-7643., sz. és a kísérő szöveg.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

a hatalmi igények közvetett módon is hatással lehetnek a doktrínára, például amikor egy új szereplő azt állítja, hogy a nemzetközi jog értelmezéséhez kötelező vagy nem kötelező erejű szava van. Például azok az értelmezők, akik elfogadják az Emberi Jogi Tanács hatáskörét a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának fenntartásainak értelmezésére, egészen másként tekintenek a fenntartások jogára, mint azok (pl. az Egyesült Államok), akik elutasítják e hatáskör meglétét.

A bizonyítékok egzisztenciális értelmezését doktrinális hatások is követik. Az a döntés, hogy a bizonyítékokat értelmezési célokra engedélyezzük (vagy megtagadjuk), kihat magának a nemzetközi jognak a létezésére és tartalmára. Ha tagadjuk, hogy a kínzás gyakorlata az állami gyakorlat bizonyítéka, az abszolútban megőrzi a kínzás tilalmát, mintha az értelmezők megengednék az ilyen bizonyítékokat a doktrína értelmezése során. Hasonló következményekkel járnak a nemzetközi jog forrásainak egzisztenciális értelmezései is. Például a nemzetközi emberi jogi jog tartalmazhat egyéni menedékjogot, ha az EJEE-t a nemzetközi jog forrásaként értelmezik,¹³⁵ de nem, ha az értelmezők csak a szerződéseket és a szokásokat veszik figyelembe.¹³⁶

Nem meglepő, hogy a nemzetközi jog egzisztenciális értelmezésének doktrinális következményei is vannak. Minden alkalommal, amikor egy értelmező egy vélelmezett hatalmat azonosít egy nemzetközi jogi aktus számára, az a vélelmezett hatáskörök doktrínáját dolgozza ki.¹³⁷ Más doktrinális hatások közvetettebbek. Például amikor az értelmezők "egyéb szabályokat" vesznek figyelembe, amikor a VCLT 31. cikke (3) bekezdésének c) pontja értelmében értelmet adnak egy szerződési rendelkezésnek, szükségszerűen megerősítik e szabályok nemzetközi jogi státuszát.¹³⁸ És ha az ebből következő szerződésértelmezés széles körű elfogadottsága van, az az értelmezés létrehozásához használt szabályok doktrinális státuszának széles körű elfogadottságát is jelentheti.¹³⁹

Az egzisztenciális értelmezések tehát hatással vannak a nemzetközi jog tartalmára. A nemzetközi jog létezésének értelmezései magukhoz vonzhatják a követőket, akiknek későbbi értelmezései felhalmozzák az adott szabály nemzetközi jogi létezésének támogatását. Végül az értelmezők felhagyhatnak annak magyarázatával, hogy miért létezik a szabály (pl. diplomáciai mentesség), és egyenesen a kifejtő elemzésre térnek át, háttérbe szorítva az ilyen értelmezések egzisztenciális funkcióját. Másik lehetőségként a lételméleti értelmezések olyan ellenérveket szülhetnek, amelyek értelmezései vitatják vagy tagadják az állítólagos szabály nemzetközi jogi státuszát. De még ezekben az esetekben is, az egzisztenciális viták még mindig hatással vannak a nemzetközi jogra. Az a tény, hogy *vannak olyan* megalapozott értelmezések, amelyek szerint egy doktrína (pl. R2P) létezik, olyan állítást hoz létre, amellyel más értelmezőknek doktrinálisan foglalkozniuk kell, még ha csak tagadniuk is kell azt.

---

¹³⁵ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (elfogadva 1948. december 10-én) UNGA Res 217 A(III) (UDHR) UN Doc A/810, 7. cikk (14felsorolja a menekültek menedékjogát).

¹³⁶ Az ICCPR nem tartalmaz ilyen jogot. Lásd a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966. december 16-án elfogadott, 1976. március 23-án hatályba lépett) 999 UNTS 171 [1967] 6 ILM 368 (ICCPR). Nem létezik általános és egységes állami gyakorlat sem. Lásd Hurst Hannum, "The Status of the Universal Declaration of Human Rights in National and International Law" (1996) 25 Ga J Int'l & Comp L 287, 346; Roman Boed, "The State of the Right of Asylum in International Law" (1994) 5 Duke J Comp & Int'l L 4-61., n35, 816.

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

¹³⁷ Lásd n 80.

¹³⁸ Nem is beszélve magának a VCLT értelmező szabályainak státuszáról.

¹³⁹ Lásd azonban az alábbi 148 n-t és a kísérő szöveget.

Ráadásul, ahol lehetséges az értelmező megoldás - akár konszenzus, akár valamilyen tekintélyes értelmezés (pl. bírósági értelmezés) révén -, ott a nemzetközi jogi doktrína az alapul szolgáló egzisztenciális döntések függvénye marad.

C. Egzisztenciális értelmezések és elmélet: A fogalmi nézeteltérések helyettesítői

Az egzisztenciális értelmezések diszkurzív és doktrinális potenciálja segít megmagyarázni, hogy az értelmezők miért állítják - és miért vitatják - a tekintély, a bizonyítékok, a nemzetközi jog és annak forrásai létezését. De nem ezek az egzisztenciális értelmezések egyetlen motivációja. A módszerben vagy technikában mutatkozó különbségek szintén magyarázatot adhatnak az egzisztenciális nézeteltérésekre. A LaGrand-ügyben például az Egyesült Államok és Németország nem értett egyet abban, hogy a konzuli kapcsolatokról szóló bécsi egyezmény értelmében létezik-e egyéni jog a konzuli értesítésre. Németország úgy értelmezte a *travaux préparatoires-t*, hogy az alátámasztja ezt a jogot, míg az Egyesült Államok szerint nem.¹⁴⁰ Az ICJ egyetértett Németországgal az egyéni jog létezésében, de ezt a *travaux travaux-ra* való hivatkozás nélkül tette, kizárólag a szöveg hétköznapi értelmére és a szöveggörnyezetre támaszkodva.¹⁴¹ Az ilyen eltérések a technikával (azaz Németország és az Egyesült Államok másképp olvasta a *travaux-t*) és az értelmezési módszerrel (a Bíróság és az Egyesült Államok eltérően ítélte meg, hogy mikor kell használni a *travaux-t*) kapcsolatos különbségekre utalnak. Úgy tűnt azonban, hogy valamennyi érintett fél osztozik a nemzetközi jog olyan felfogásában, amelyben a szerződések kötelezik a feleket, és a VCLT szabályai a szöveg, a szöveggörnyezet és a *travaux* felhasználásával irányítják az értelmezési folyamatot.

A módszertani vagy technikai különbségeken túl az egzisztenciális nézeteltérések a nemzetközi jogról alkotott nagyon eltérő felfogások közvetítői is lehetnek. Ez talán a legnyilvánvalóbb a forrásokkal kapcsolatos vitákban. Azok, akik például megtagadják az UDHR forrás-státuszát, szinte kivétel nélkül az azt megszavazó államok képviselőinek eredeti szándékára hivatkozva teszik ezt, ami a nemzetközi jog pozitivista elméletére utal, amelyben az államok általános egyetértése általánosan alkalmazandó szabályokat hoz létre.¹⁴² Ezzel szemben azok, akik közvetlen forrásként hivatkoznak az UDHR-re, úgy tűnik, hogy tagadják az államok beleegyezésének pozitivista átminősítését; ehelyett az UDHR-nek azért tulajdoníthatnak forrásstátuszt, mert a világközösség számára közös menetrendet fogalmaz meg, akár erkölcsi (azaz naturalista), akár politikai orientáción (azaz a New Haven-i iskola) alapul.¹⁴³ Mások talán azért emelik ki az UDHR-t forrásként, mert alkotmányos státuszt tulajdonítanak neki az emberi jogok tekintetében, vagy azért, mert a *folyamat*, amelynek során

---

¹⁴⁰ *LaGrand-ügy (Németország kontra USA)* [2001] ICJ Rep [46675]-[76].

¹⁴¹ *LaGrand-ügy* (140. sz.) [77].

¹⁴² Duncan B Hollis, "Why State Consent Still Matters-Non-State Actors, Treaties, and the Changing Sources of International Law" (2005) 23 *Berkley J Int'l L* 137, 140-42. A pozitívizmus nem az egyetlen elmélet, amely megtagadhatja az UDHR forrás-státuszát. Egyesek a férfiak és nők egyenjogúságának figyelmen kívül hagyása vagy a gyarmati korszakban történő elfogadása miatt

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

kifogásolhatják, amelyek a feminista és a harmadik világ nemzetközi jogi megközelítéseire ("TWAIL") utalnak.

¹⁴³ Hollis (142. o.) 10140. o.; lásd még Hannum (136. o.) 317-340. o. (az EJEE státuszával kapcsolatos különböző nézetek áttekintése).

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

mely nemzetközi szereplők hivatkoznak rá (azaz nemzetközi jogi eljárás).¹⁴⁴ Más szóval, az értelmezők azért térhetnek el az UDHR státuszát illetően, mert alapvetően eltérő elméleteket vallanak a nemzetközi jogrendről.

A koncepcionális különbségek hasonlóan a bizonyítási kérdésekkel vagy magának a nemzetközi jognak a tartalmával kapcsolatos egzisztenciális nézeteltérések mögött is meghúzódhatnak. A nemzetközi jog pozitivista elméletei különböző értelmezéseket motiválnak; pl. az ENSZ Közgyűlés határozatainak tagadása az állami gyakorlat vagy az *opinio juris* bizonyítékaként; az államok számára a Nemzetközi Bíróság kötelező joghatóságának terjedelmének önálló megítélése; vagy a non liquet elfogadása a nukleáris fegyverek tekintetében. A naturalista elméletek ezzel szemben igazolják, hogy az "állami gyakorlat" címkét megtagadják az olyan erkölcsileg visszataszító cselekedetektől, mint a kínzás, vagy hogy a szabályok "általános elvekként" léteznek. A nemzetközi jogi folyamatokra vonatkozó megközelítések pedig olyan új nemzetközi jogi doktrínákat igazolhatnak, mint az R2P vagy az elővigyázatosság, amelyeket más koncepcionális megközelítések nem támogatnának (sőt elleneznének).

A tekintély egzisztenciális értelmezései sem mentesek a meghatalmazott szerepétől. Azok, akik ellenzik az Emberi Jogi Tanácsnak az ICCPR fenntartások érvényességének értékelésére vonatkozó hatáskörét, kivétel nélkül a nemzetközi intézmények pozitivista elképzelését támogatják, amely szerint a nemzetközi intézmények teljes hűséggel tartoznak az őket létrehozó államoknak, vagy amit a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó tudósok megbízó-ügynök elméletnek neveznek.¹⁴⁵ Ezzel szemben azok, akik támogatják az Emberi Jogi Tanács hatáskörének meglétét, más elméleteket tartanak szem előtt, és egy olyan világot képzelnek el, amelyben az államok jelentősége csökken, vagy ahol elfogadják a nemzetközi delegáció "gondnokság" elméletét.¹⁴⁶

Az egzisztenciális értelmezések ilyen fogalmi alátámasztásának legalább három jelentős következménye van. Először is, lehetővé teszik az értelmezők számára, hogy *implicit módon* fejlesszék a nemzetközi jog elméletét; a bizonyítékokra vagy a tekintélyre vonatkozó egzisztenciális állítás nem feltétlenül tűnik fel azonnal elméleti állításként.¹⁴⁷ Ez nem

---

¹⁴⁴ A nemzetközi jog különböző módszereinek és elméleteinek igen hasznos, bár nem átfogó, de igen hasznos tárgyalása a Steven R Ratner & Anne-Marie Slaughter (szerk.), *The Methods of International Law* (ASIL 2004).

¹⁴⁵ A PA-elmélet azt sugallja, hogy megérthetjük a nemzetközi intézmények viselkedését, ha az őket létrehozó államokkal való kapcsolatukat az ügynök és a megbízó viszonyaként fogjuk fel. A megbízó (azaz a közösen cselekvő államok) bizonyos funkciókat delegál egy ügynökre (pl. egy nemzetközi szervezetre, egy szerződéses testületre), amelyet az ügynöknek a megbízó nevében kell ellátnia. Ha az ügynökök nem tartják be az átruházott hatásköröket - ezt nevezik ügynöki csúszásnak -, az elmélet szerint a megbízó reagálni fog, hogy az ügynököt visszahozza az átruházott hatáskörökbe. Lásd Alvarez (119. o.) 633-634; Daniel L Nielson & Michael J Tierney, "Delegations to International Organizations: (2003) Int571 Org 214.

¹⁴⁶ A Karen Alter által kidolgozott kuratóriumi elmélet szerint a nemzetközi intézményeknek az államoktól kapott felhatalmazáson túlmenően független hatalmi forrásokkal (pl. szakértelem, hírnév) kell rendelkezniük, és az őket létrehozó megbízóktól függetlenül kell eljárniuk, hogy növeljék tevékenységük hitelességét. Így a kuratóriumok esetében a csúszás nem csak elvart, hanem ösztönzött is. Lásd Karen J Alter, "Agents or Trustees? International Courts in their Political Context" (2008) 14 Eur J Intl Relations 33; Karen J Alter, "Delegation to International Courts and the Limits of Recontracting Political Power" in D Hawkins et al (eds), *Delegation and Agency in International Organizations* (CUP 2006). 312,316.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

¹⁴⁷ Bár a kifinomult értelmezők emlékeztethetnek Oscar Schachter megállapítására, miszerint a szerződések, szokások és általános elvek értelmezési nehézségei nem vethetik el a kötelezettségekkel kapcsolatos kérdéseket vagy a nemzetközi jog "nagy elméletét". Oscar Schachter, "A nemzetközi jog elmélete felé".

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

nem jelenti azt, hogy az implicit elméletet másoknak kifejezetten el kell fogadniuk, hogy konszenzusra jussanak az egzisztenciális kérdés megválaszolásának módját illetően. Lehet egyetértés abban, hogy valamilyen bizonyos tekintély, bizonyíték, szabály vagy forrás létezik anélkül, hogy egyetértés lenne abban, *hogy miért* létezik. Valójában Cass Sunstein elmélete a hiányosan elméletileg megalapozott megállapodásokról azt sugallja, hogy a különböző szereplők és érdekek világában ilyen eredményekre kell számítanunk.¹⁴⁸ Így a pozitivista vagy a TWAIL perspektívát alkalmazó értelmezők egyaránt tagadhatják az R2P létezését, még akkor is, ha ennek ellentétes okai vannak. Mindazonáltal az értelmezők továbbra is hivatkozhatnak bármely későbbi konszenzusra, mint gyakorlatra vagy precedensre a nemzetközi jogról alkotott sajátos elméletük alátámasztására.

Másodszor, ahol egzisztenciális különbségek merülnek fel, azok fogalmi alapjai megnehezíthetik a megoldás elérését. Az ellentmondásos vagy egymásnak ellentmondó első elvek megakadályozhatják az értelmezőket abban, hogy elméletüket alávegyék egy konkurens elméletnek, vagy más módon elismerjék az egzisztenciális kérdést. Ilyen esetekben a megoldás egy harmadik féltől függhet, akinek felhatalmazása van az egymással versengő egzisztenciális állítások feloldására.

Az egzisztenciális kérdések végleges megoldásához szükséges tekintély szükségessége egy harmadik - és igen fontos - pontra utal az egzisztenciális értelmezések fogalmi jelentőségével kapcsolatban: az értelmezői tekintélyek átruházása nem csupán megoldhatja a versengő egzisztenciális kérdéseket, hanem ezáltal előremozdíthatja vagy alááshatja az elméleteket, amelyekre támaszkodik. Ha egy bíróság elfogadja egy fél joghatóságra vonatkozó önbírói nyilatkozatát, akkor az előmozdítja azt a pozitivista felfogást, amelyen ez a nyilatkozat alapul, ahogyan az UDHR-t a nemzetközi jog forrásaként jóváhagyó bíróság aláássa az állami beleegyezésnek mint a nemzetközi jog kvintesszenciális forrásának pozitivista elképzelését.

Az egzisztenciális értelmezéseknek ez a fogalmi dimenziója megkérdőjelezi az értelmezésemélet hagyományos beszámolóját, amellyel ez a fejezet kezdődött. Az államok úgy gondolhatják, hogy amikor nemzetközi intézményeket hoznak létre, és azokat értelmezési hatáskörrel ruházzák fel, akkor e hatáskör hatóköre a kifejtésre korlátozódik (pl. a Nemzetközi Bíróság csak a 38. cikkben felsorolt forrásokat értelmezheti és alkalmazhatja; a WTO vitarendezési rendszere csak a WTO-megállapodásokat értelmezheti és alkalmazhatja).¹⁴⁹ Ha azonban minden értelmezésnek egzisztenciális funkciója van, akkor az értelmezői hatáskör átruházása szükségszerűen magában foglalja a következők átruházását

---

Obligation" in Stephen Schwebel (szerk.), *The Effectiveness of International Decisions* (Sijthoff 1971) 9-31.

¹⁴⁸ Cass R. Sunstein, "Incompletely Theorized Agreements in Constitutional Law" (2007) Social74 Research 1. Egy amerikai példában Sunstein megjegyzte, hogy "[p]eoplek hihetik, hogy fontos a vallásszabadság védelme, miközben meglehetősen eltérő elméletekkel rendelkeznek arról, hogy miért van ez így. Egyesek hangsúlyozhatják azt, amit a társadalmi béke szükségességének tartanak; mások úgy gondolhatják, hogy a vallásszabadság az egyenlőség elvét és az emberi méltóság elismerését tükrözi; mások utilitarista megfontolásokra hivatkozhatnak; megint mások úgy gondolhatják, hogy a vallásszabadság maga is teológiai parancs". Ibid.

¹⁴⁹ Nemzetközi Bíróság alapokmánya, 38. cikk (1) bekezdés; a vitarendezés szabályairól és eljárásairól szóló egyetértési megállapodás, a WTO-t létrehozó Marrakesh-i Megállapodás (1994).

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

április 15., hatályba lépett 1995. január) 1869 UNTS art299, (a WTO-megállapodásokra vonatkozó konzultációs és vitarendezési hatáskörök 1.1 átruházása).

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

egzisztenciális tekintély. És amennyiben az ilyen egzisztenciális tekintélynek koncepcionális következményei lehetnek, az egzisztenciális kérdésekben hozott bármely döntés implicit módon előnyben részesítheti vagy meghamisíthatja a nemzetközi jog egyes elméleteit. A bíróságok vagy a nemzetközi szervezetek olyan egzisztenciális döntéseket hozhatnak, amelyek támogatják azon államok pozitivista elképzelését, amelyektől a delegálás származik. De ezen a ponton nyilvánvalónak kell lennie, hogy milyen nehéz lehet ilyen eredményeket biztosítani. A bíróság vagy más értelmező testület által felhasználható hatóságokra, bizonyítékokra, jogra és forrásokra vonatkozó kifejezett korlátozások hiányában az egzisztenciális döntések a nemzetközi jog más, egymással versengő elméleteinek kedvezhetnek. Következésképpen azoknak, akik értelmezési jogköröket delegálnának, tisztában kell lenniük azzal, hogy az ilyen delegálás magában foglalja a kifejtési, egzisztenciális és koncepcionális funkciók gyakorlására vonatkozó jogköröket is.

KÖVETKEZTETÉS

Ez az esszé rávilágít az értelmezés egzisztenciális funkciójára a nemzetközi jogban. Ez a funkció eddig kevés figyelmet kapott, mivel az értelmezéstudomány elsősorban a módszer és a technika kérdéseivel foglalkozott. Az egzisztenciális funkció *azonban* fontos; minden értelmezés magában foglalja az értelmezett létezésének megeremtését, megerősítését vagy tagadását. Az egzisztenciális értelmezés az az eszköz, amellyel az értelmezők eldöntik, hogy egy adott tárgy létezik-e vagy sem, ellentétben az értelmezés más formáival, amelyek a létező tárgyak mérlegelését vagy kiegyensúlyozását, illetve egymáshoz való viszonyítását keresik. Az értelmezők előtérbe helyezhetik egzisztenciális értelmezéseiket, vagy hagyhatják, hogy azok rejtett értelmezési előfeltevésekben nyugodjanak. De ne tévedjünk - az egzisztenciális értelmezések az egész nemzetközi jogi diskurzusban megnyilvánulnak. Mint ilyenek, az értelmezési játék fontos, bár még nem ismert aspektusát képezik.

Ez az esszé példákat hozott az egzisztenciális értelmezésekre a tekintély, a bizonyítékok, a nemzetközi jog és annak forrásai tekintetében. A jelenség más területeken is felmerül, például a jogalanyiség (létezik-e Koszovó államként?) és a jogorvoslatok (van-e jogorvoslati lehetőségük az egyéneknek a VCCR megsértése esetén?) egzisztenciális értelmezésében.¹⁵⁰ Mindezen esetekben az egzisztenciális értelmezések és az általuk betöltött funkciók jelentős következményekkel járnak. Megrajzolják az értelmezői diskurzus határait, szűkítve azt az értelmezett tárgy létezésével kapcsolatos konszenzus esetén, és tágítva azt vitás esetekben. Ahol az egzisztenciális kérdések értelmezői megoldása lehetséges, ott ezek közvetlenül vagy közvetve hatással lehetnek a nemzetközi jogi doktrína tartalmára. Ahol pedig a megoldás nem lehetséges, ott az egzisztenciális értelmezések a nemzetközi jog természetével vagy céljával kapcsolatos elméleti nézeteltérések helyettesítőjeként működhetnek.

---

¹⁵⁰ Lásd a *Koszovó függetlenségének egyoldalú kinyilvánításának nemzetközi joggal való összhangja* (tanácsadó vélemény) [2010] ICJ Rep [40349]-[51] (elutasítva annak megválaszolását, hogy Koszovó államként létezik-e); *az Avena és más mexikói állampolgárokkal kapcsolatos ügy* (Mexikó, 2006).

v. USA) (március 31-i ítélet) [2004] ICJ Rep 12 [115]-[123] (a konzuli kapcsolatokról szóló bécsi egyezmény konzuli értesítési követelményeinek megsértése esetén alkalmazható jogorvoslatok

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

megvitatása). További példákért lásd: n 40.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Tekintettel az egzisztenciális értelmezéseknek a nemzetközi jogi diskurzusra, doktrínára és elméletre gyakorolt hatására, a nemzetközi jogászoknak nagyobb figyelmet kell fordítaniuk az érvelés e sajátos típusára. Az egzisztenciális értelmezések tanulmányozása fontos tanulságokkal szolgálhat a nemzetközi gyakorlat és a jelenlegi nemzetközi jogrend(ek) megértése szempontjából.

Először is, gyakorlati szempontból hasznos lenne többet tudni arról, hogy az államok és a nem állami szereplők mikor és hogyan helyezik előtérbe az egzisztenciális értelmezéseket. Nyilvánvalóan lehetnek olyan esetek, amikor a tolmács jóhiszeműen teszi ezt, azaz amikor nyitott kérdés a tolmácsolt alany létezése. De az egzisztenciális értelmezéseket instrumentálisan is bevetetik. Bizonyos esetekben az egzisztenciális értelmezés konstruktívan is alkalmazható - valamilyen hatóság vagy szabály létezése mellett való kiállítás érdekében, az ezzel kapcsolatos érdekek vagy értékek miatt. Így a nemzetközi szervezetek értelmezhetik magukat úgy, hogy hallgatólagos hatáskörrel rendelkeznek, vagy egy emberi jogi civil szervezet értelmezheti a nemzetközi jogot úgy, hogy az további emberi jogokat tartalmazzon.

Más esetekben az egzisztenciális értelmezéseket éppen azért lehet alkalmazni, mert azok elhomályosíthatják vagy akadályozhatják az értelmezői állításokat. Gondoljunk csak azokra a lehetőségekre, amikor egy állam (vagy más szereplő) kifogásolja, hogy X értelmező azt állítja, hogy az Y szabály Z-t jelent. Természetesen az állam egyszerűen nem érthet egyet azzal, hogy Z a szabály helyes jelentése

Y. Egy állam azonban kiterjesztheti az értelmezési vita hatályát azzal, hogy megkérdőjelezi X értelmezési jogosultságát, az Y szabály alapjául szolgáló bizonyítékokat, valamint a nemzetközi jog forrását is, amelyből a szabály származik. A kifogást emelő állam tehát a jogvita hatályának kiterjesztésével bonyolíthatja a vitát.

Az egzisztenciális kérdések bevezetése megváltoztathatja a vita jellegét is, és a vitát az eredeti kérdésről a hatósági vagy eljárási kérdésekre terelheti. Például annak megvitatása, hogy mit *jelent az R2P* Szíriában, megköveteli, hogy az értelmezők szembesüljenek az ottani humanitárius válság mértékével és mérlegeljék azt. Az R2P mint kötelező erejű jogi szabály státuszának megkérdőjelezésével azonban az értelmezők a humanitárius kérdésekről az erő alkalmazására vonatkozó általános felhatalmazás és az erre vonatkozó eljárások (absztraktabb) kérdéseire terelik a figyelmet. Az egzisztenciális értelmezések tanulmányozása tehát lehetővé tenné a nemzetközi jogászok számára, hogy jobban megértsék, hogyan használják őket a gyakorlatban, valamint hogy mennyire hatékonyak más értelmezési érvek felépítésében vagy dekonstruálásában.

Másodszor, az egzisztenciális értelmezések tanulmányozásának elméleti jelentősége is lehet, különösen a nemzetközi jog egységének és széttagoltságának átható kérdései szempontjából. A töredezettség¹⁵¹ újraélesztette Hart ellentmondásos felvetését, miszerint a nemzetközi jog nem rendszert, hanem egyszerű szabályhalmazt alkot.¹⁵² Az ezt követő viták kétféleképpen alakultak: vagy a "normatív" széttagoltságra helyezik a hangsúlyt, ahol a nemzetközi jog speciális rendszerei szabályozzák a

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

---

¹⁵¹ Lásd n 22.

¹⁵² Hart (n 33) 236.

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

ugyanazt a magatartást ellentmondásos vagy egymásnak ellentmondó szabályokkal; vagy "intézményi" széttagoltság, amikor a különböző intézmények ugyanazt a szabályt eltérően értelmezik.¹⁵³

Az egzisztenciális értelmezések tanulmányozásával a nemzetközi jogászok új szemüveget kapnak a széttagoltság vizsgálatához. Ahelyett, hogy a széttöredezettséget egyetlen tengely mentén (pl. normák) vizsgálnánk, az egzisztenciális érvek feltérképezése módot kínál arra, hogy több tengely mentén mérjük fel az egység és a széttöredezettség mértékét. Mivel az egzisztenciális értelmezések az egész nemzetközi jogi diskurzusban megjelennek, az egység vagy töredezettség kérdései a tekintély, a nemzetközi jog forrásai, a nemzetközi jog szabályai és az azok alapjául szolgáló bizonyítékok, a részt vevő szereplők vagy a nemzetközi jog által biztosított jogorvoslatok szempontjából vizsgálhatók. Az egyes területeken az egzisztenciális viták száma és mélysége nagyjából megadja az egység és a széttagoltság közötti viszony feltérképezésének lehetőségét. Ahol nincsenek egzisztenciális kérdések, vagy ahol konszenzus van a válaszokat illetően, ott egységet lehet feltételezni. Ezzel szemben, ahol egzisztenciális viták vannak, az széttöredezettségre utal.

Az egzisztenciális nézeteltérések számát és típusait akár a nemzetközi jog értelmező közösségeinek feltérképezésére is felhasználhatjuk.¹⁵⁴ Elképzelhetünk néhány olyan területet, ahol általános egyetértés van - a nemzetközi jog bizonyos aspektusainak létezésével kapcsolatos konszenzus magterületeit (pl. *pacta sunt servanda*, az államok mint e jog alanyai). Ahol pedig egzisztenciális nézeteltérések merülnek fel, ott a különböző egzisztenciális értelmezések hívei vagy ellenzői alapján különböző értelmező közösségeket térképezhetünk fel. Mindent egybevetve, az egzisztenciális értelmezések tanulmányozása árnyaltabb képet adhat az egységről és a széttagoltságról, mint a jelenlegi erőfeszítések.

Ronald Dworkin egyszer azt javasolta, hogy "a jog mint értelmező vállalkozás csak akkor virágozhat bármely közösségben, ha kezdetben elegendő egyetértés van arról, hogy mely gyakorlatok számítanak jogi gyakorlatnak".¹⁵⁵ Feltételezte továbbá, hogy a jogászoknak "nem okoz nehézséget azon gyakorlatok azonosítása, amelyek saját kultúránkban jogi gyakorlatnak számítanak".¹⁵⁶ A nemzetközi jog jelenlegi formájában mindkét tételt próbára teszi. A nemzetközi jogászok minden szinten - a tekintélytől a jogforrásokig - vitatják, hogy mi "számít" a nemzetközi jog szempontjából. De Dworkin állításaival ellentétben ezek az egzisztenciális viták nem azt bizonyítják, hogy a nemzetközi jog nem virágzik. Éppen ellenkezőleg, az egzisztenciális értelmezések egy olyan jogrendről tanúskodnak, amely mélységében és szélességében egyaránt érlelődik. Még ha a tekintély, a jog és annak forrásai elosztásáról alkotott nézetek töredezettek is, ez nem feltétlenül jelzi az egység hiányát más tekintetben. A nemzetközi jogászok, ahogy Mario Prost megjegyezte, még mindig osztoznak a közös nyelv vagy kultúra iránti elkötelezettségben.¹⁵⁷

---

¹⁵³ A normatív széttagoltságról lásd pl. ILC Study Group (22. o.); Pauwelyn (103. o.). Az intézményi fragmentációról lásd pl. Philippa Webb, *International Judicial Integration and Fragmentation* (OUP 2013).

¹⁵⁴ Lásd Bianchi (11. o.) 52. o. (Stanley Fish értelmező közösségek elméletének és a nemzetközi jogra való alkalmazásának ismertetése).

¹⁵⁵ Dworkin (37. o.) 90-91.

EGZISZTENCIÁLIS
ÉRTELMEZÉSEK

¹⁵⁶ Dworkin (37. o.) 90-91.

¹⁵⁷ Mario Proust, "Mindenki ugyanazokat a szlogeneket kiabálja: Nemzetközi jog egységei és a széttöredezettesség politikája" (2006) FYBIL17 (a kulturális egységet/fragmentációt mint alternatívát 131javasolja).

EGZISZTENCIÁLIS ÉRTELMEZÉSEK

Valójában, bármit is mondjon az értelmezés egzisztenciális funkciója a nemzetközi jogban, egy dolog világos: a nemzetközi jog létezik, mint valami, ami méltó arra, hogy folyamatos erőfeszítéseinket tegyük meg, hogy értelmet adjunk neki.

---

a nemzetközi jog anyagi egységére/töredeztségére vagy axiológiai egységére/töredeztségére (a nemzetközi jogrend által szolgálendő értékek szempontjából) összpontosító elbeszélésből).